

Nr 193

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956; given Stockholms slott den 15 april 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956.

GUSTAF ADOLF

Per Edvin Sköld

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås viss statlig premiering av frivilligt banksparande under åren 1955 och 1956. För sparbelopp, för varje år högst 1 000 kronor, som under nämnda år insättes på särskilt upplagt bankkonto och som inestår intill utgången av år 1960, skall utgå sparpremie med i fråga om 1955 års sparande 20 och i fråga om 1956 års sparande 15 procent av sparbeloppet. Som villkor gäller, att spararen under sparåret skall ha ökat sina sammanlagda banktillgodohavanden minst med sparbeloppet. Premien skall vara skattefri. Den skall preliminärt gottskrivas på kontot vid insättningen men skall icke få lyftas förrän år 1961, då statsverket skall utanordna premiebeloppet till banken. Viss kontroll skall ankomma på taxeringsnämnderna.

1871

1871

1871

1871

1871

1871

1871

Förslag

till

förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Å sparbelopp, som under år 1955 eller 1956 insättes å för ändamålet upplagt *premiesparkonto* hos bank, äger spararen av staten erhålla *sparpremie* enligt vad nedan sägs.

Med bank avses i denna förordning sparbank, affärsbank, postsparbanken samt centralkassa för jordbrukskredit.

2 §.

Sparare må för varje år icke erhålla sparpremie för mer än ett premiesparkonto.

I den mån bank så bestämmer, må insättning å och uttag från premiesparkonto hos banken ske endast i helt tiotal kronor.

3 §.

Sparpremie må åtnjutas å ett årligt sparbelopp av högst 1 000 kronor för varje sparare.

Sparpremie utgår med 20 procent av sparbelopp som insättes under år 1955 och med 15 procent av sparbelopp som insättes under år 1956, allt i den mån sparbeloppet vid utgången av år 1960 fortfarande inestår å premiesparkontot.

4 §.

Sparpremie må åtnjutas endast av fysisk person, vars taxerade inkomst enligt förordningen om statlig inkomstskatt vid taxering året efter sparåret uppgår till minst 1 200 kronor. Skola äkta makar taxeras enligt de för gift skattskyldig gällande bestämmelserna, må sparpremie åtnjutas av envar av makarna, om endera makens taxerade inkomst eller makarnas sammanlagda taxerade inkomster uppgå till minst nämnda belopp.

Sparpremie utgår endast i den mån sparbeloppet svarar mot en ökning under sparåret av spararens sammanlagda hos banker och andra penninginrättningar inestående medel. Beträffande äkta makar skall dylik ökning föreligga för makarna tillhopa.

5 §.

Vid insättning å premiesparkonto under år 1955 eller 1956 gottskrives spararen preliminärt mot det insatta beloppet svarande sparpremie. Uttages belopp från sådant konto före utgången av år 1960, avföres för det uttagna beloppet tidigare gottskriven premie.

Å preliminärt gottskriven sparpremie utgår icke ränta.

6 §.

Sparare, som vill erhålla sparpremie, har att ingiva skriftlig anmälan här- om till beskattningsnämnd, å vilken hans taxering till statlig inkomstskatt året efter sparåret ankommer. Såvida icke särskilt hinder möter däremot, skall sådan anmälan fogas vid allmän självdeklaration, som avgives till ledning för taxering varom nyss sagts. För gift sparare, som icke själv har att

avgiva allmän självdeklaration, må anmälan fogas vid den andra makens deklaration. Anmälan, som inkommer efter utgången av året efter sparåret, må icke upptagas till prövning.

Vederbörande taxeringsnämnd eller, vad angår anmälan som inkommer efter det att taxeringsnämnden avslutat sitt arbete, vederbörande prövningsnämnd har att pröva, huruvida i 4 § angivna förutsättningar för rätt till sparprenie äro för handen. Om nämndens beslut skall banken underrättas.

Har underrättelse om beskattningsnämnds beslut enligt föregående stycke icke kommit banken till handa senast den 1 oktober året efter sparåret, skall banken skyndsamt lämna spararen meddelande härom.

Har beträffande visst premiesparkonto anmälan varom i denna paragraf sägs icke inom föreskriven tid ingivits eller har enligt till banken inkommen underrättelse rätt till sparprenie befunnits helt eller delvis icke föreligga, avföres å kontot för ifrågavarande sparår preliminärt gottskrivna sådan premie eller vederbörlig del därav.

7 §.

Bank äger att av statsverket utfå sammanlagda beloppet av de sparpremier, som vid utgången av år 1960 äro enligt denna förordning gottskrivna å premiesparkonton hos banken.

8 §.

Sparpremie skall icke utgöra skattepliktig inkomst vid taxering enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt.

9 §.

Å sparbelopp, för vilket rätt till sparprenie föreligger, skall utgå ränta efter en räntesats, som icke må understiga den högsta räntesats för inlåning från allmänheten, som av vederbörande bank i övrigt tillämpas.

Gottskrivning av å premiesparkonto upplupen ränta skall icke anses som insättning å kontot enligt denna förordning. Uttag från sådant konto före utgången av år 1960 skall i första hand anses avse insatt sparbelopp.

10 §.

Har beskattningsnämnd funnit rätt till sparprenie helt eller delvis icke föreligga för med anmälan enligt 6 § avsett sparbelopp, skall spararen underrättas härom genom rekommenderat brev med mottagningsbevis. I underrättelsen, som skall lämnas å blankett enligt av riksskattenämnden fastställt formulär, skall finnas angivet, vad som skall iakttagas vid anförande av besvär över beskattningsnämndens beslut.

Över beskattningsnämnds beslut enligt denna förordning må besvär anföras endast av spararen. Besvär skola anföras, vad angår beslut av taxeringsnämnd hos vederbörande prövningsnämnd och vad angår beslut av prövningsnämnd hos kammarrätten, allt inom sextio dagar från det spararen erhållit del av beslutet. Över utslag av kammarrätten må besvär icke anföras.

Har beskattningsnämnds beslut om rätt till sparprenie efter besvär ändrats, skall banken underrättas härom.

11 §.

Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer äger utfärda för tillämpningen av denna förordning erforderliga föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 april 1955.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, *fråga om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956* samt anför därvid följande.

Inledning

Förändringarna i det allmänna konjunkturläget sedan årsskiftet, sedda i belysning bl. a. av den nu snart avslutade avtalsrörelsen för året, kommer att inom kort redovisas och analyseras i den reviderade nationalbudgeten och i konjunkturinstitutets rapport, vilka f. n. är under utarbetande. I propositionen angående komplettering av riksstatsförslaget för 1955/56 kommer detta material att redovisas och på grundval härav riktlinjerna för den ekonomiska politiken uppdragas.

Med hänsyn till nödvändigheten att i rådande läge begränsa konsumenternas efterfrågan på varor och tjänster framstår åtgärder, ägnade att stimulera det frivilliga sparandet, som synnerligen angelägna. En ökning av det frivilliga sparandet i samhället är av stor vikt även ur andra perspektiv än dagens mera kortsiktiga. Övervägandena beträffande möjligheterna att främja sparandet med statliga åtgärder har lett till att förslag med sådant syfte utarbetats inom finansdepartementet. Jag hemställer att nu få anmäla denna fråga.

Till en början vill jag här erinra om att frågan om åtgärder från statsmakternas sida för att främja det enskilda frivilliga sparandet under senare tid i skilda sammanhang aktualiserats. Vissa sådana åtgärder har vidtagits — här må hänvisas till sparformerna sparobligationer och rikskonto och till det tidsbundna lönsparandet med vinstutlottning. Förslag till andra åtgärder i liknande syfte har däremot hittills icke förverkligats. Till dessa förslag hör ett som i december 1947 framlades av 1944 års allmänna skattekommitté. Enligt detta skulle avdrag, under vissa förutsättningar och med viss maximering, få åtnjutas vid inkomsttaxeringen för banksparande under åren 1948 och 1949. Hit hör likaledes ett förslag, som ungefär samtidigt framfördes i en inom finansdepartementet upprättad promemoria; i denna förordades, att sparande av eller till förmån för ungdom skulle stimuleras genom kontantpremier.

Vid 1951 års riksdags vårsession fördes frågan — som berörts också vid vissa föregående riksdagar — på nytt fram i motioner i båda kamrarna (de likalydande I: 186 och II: 284 och de likalydande I: 279 och II: 367). I utlåtande (nr 12) över dessa motioner uttalade bankoutskottet bl. a., att det enligt utskottets mening i det aktuella ekonomiska läget vore i hög grad önskvärt att genom särskilda åtgärder söka uppmuntra till en ökning av det frivilliga, enskilda sparandet på kort sikt. I enlighet med utskottets hemställan anhöll riksdagen (skrivelse nr 209), att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande möjligheterna att genomföra åtgärder för uppmuntran av det frivilliga och enskilda sparandet samt för riksdagen framlägga de förslag, var till dessa överväganden kunde föranleda.

I anledning härav utarbetades under år 1951 inom finansdepartementet av regeringsrådet, dåvarande expeditionschefen H. Klackenborg en PM med utredning och förslag rörande skattepremiering av frivilligt sparande under år 1952. Promemorian blev föremål för remissbehandling. Bl. a. på grund av den kritik, som i vissa avseenden framfördes under remissbehandlingen, kom promemorieförslaget inte att läggas till grund för någon proposition i ämnet. Vissa fortsatta överväganden förekom därefter inom finansdepartementet, men de föranledde icke några åtgärder.

Jag vill tillägga, att frågan om statlig stimulans åt sparandet också senare motionsvägen har tagits upp i riksdagen.

Huvudlinjer i 1951 års förslag

Eftersom bakgrunden till att frågan om sparfrämjande åtgärder nu tas upp är i viss mån densamma som då sådana åtgärder övervägdes 1951 och vidare de tekniska problem som härvid möter inte nämnvärt har förändrats sedan dess, torde det vara befogat att jag här kortfattat redogör för 1951 års förslag och remissyttrandena över det.

Inledningsvis framhöll utredningsmannen, att utredningen begränsats till att söka utforma riktlinjer för en enda åtgärd, som hade en så generell räckvidd som möjligt och kunde beräknas få en mera avsevärd sparfrämjande effekt. Det framlagda förslaget finge ses såsom en försöksanordning, och erfarenheterna av detta försök finge avgöra, om anordningen borde givas förlängd giltighet och därvid utbyggas i olika avseenden.

Utgångspunkten vid utformningen av förslaget hade varit, att åtgärden borde vara inriktad på att gynna nysparandet, och att de förmåner, som vore avsedda för detta sparande, i möjlig mån icke skulle komma annat, tidigare sparande till del. Vid utformningen av åtgärden borde alltså tillses, att mera omfattande missbruk förebyggdes. Hur åtgärden än utformades finge man dock vara beredd på att missbruk i viss utsträckning förekomme.

Beträffande frågan i vilken omfattning missbruk kunde tolereras åberopade utredningsmannen följande uttalande av 1950 års bevillningsutskott i dess betänkande nr 49 i anledning av vissa motioner rörande främjande av frivilligt enskilt sparande.

Allmän enighet råder därom att ett ökat sparande under nuvarande förhållanden är synnerligen angeläget ur allmän synpunkt. Den omständigheten, att en sparform innebär risk för att densamma kan komma att begagnas även i andra fall än som därmed avses, synes fördens skull utskottet icke utan vidare böra föranleda, att densamma avvisas. Vilka risker som helst i detta hänseende böra givetvis icke tagas. Med hänsyn till syftet med de anordningar, som här ifrågasättas, bör det dock enligt utskottets mening kunna anses försvarligt om *någon* risk härutinnan förefinnes, såvida det kan antagas att anordningarna eljest komma att på ett tillfredsställande sätt fylla sitt syfte. Utskottet anser sålunda, att även sådana utvägar, som under mera normala förhållanden icke kunnat ifrågakomma, för närvarande böra tagas under omprövning. Huruvida en sådan utväg — trots därmed förenade olägenheter — bör väljas blir en avvägningsfråga. Vid denna avvägning kan givetvis icke bortses från att olägenheterna med en viss anordning bliva större i den mån det belopp, som kan ifrågakomma till en gynnad behandling, är mera avsevärt.

Till missbruk finge enligt utredningsmannen icke räknas det förhållandet, att de föreslagna förmånerna komme även sådant sparande till del, som skulle ha ägt rum oavsett premieringen.

I fråga om formen för premieringen hade man enligt utredningsmannen att välja mellan kontantbidrag och skattelättnad. Hur man här valde kunde ur allmänna ekonomiska synpunkter vara relativt likgiltigt. Den avgörande synpunkten på valet syntes i stället böra vara den sannolika psykologiska effekten på spararna. Det vore svårt att bedöma, om ett avdrag, alltså en sparad utgift, vore mera lockande för dem, som man ville förmå spara, än ett skattefritt kontanttillskott av samma storlek. Det vore möjligen en fråga om personlig läggning. För den psykologiska bedömningen torde det dock vara viktigt, att avdraget från skatten för den enskilde skattebetalaren framstode, icke som ett bidrag från det allmänna, utan som en rätt att behålla mera av den egna inkomsten på grund av det samhällsnyttiga i hans sparande. Sammanfattningsvis finge enligt utredningsmannen övervägande psykologiska skäl anses tala för att skattelättnadslinjen borde givas företräde framför ett system med kontantbidrag.

I fråga om graderingen av skatteförmånerna anförde utredningsmannen i huvudsak följande.

Då man söker utarbeta en skattelättnadslinje för främjande av sparandet bryta sig mot varandra kraven på enkelhet i utformning och tillämpning och önskan om tillräcklig effekt hos åtgärden mot allmänna hänsyn till rättvisa och skälighet i avvägningen av förmånerna.

Den första viktiga frågan gäller, om skattelättnaden bör givas i form av avdrag för sparbeloppet från den inkomst, på vilken skatten beräknas, eller i form av ett från skatteberäkningen fristående avdrag från den påförda skatten, m. a. o. en skatteavkortning. Valet mellan dessa former har avgörande betydelse för graderingen av skatteförmånerna.

Den förstnämnda linjen, som utan närmare motivering valts i ett av 1944 års skattekommitté den 8 december 1947 framlagt förslag angående skattepremiering av frivilligt banksparande, innebär *fullständig skattefrihet för den sparade inkomstdelen*, och förmånerna motsvarar till beloppet marginalskatten på denna inkomstdel.

Efter att med exempel ha visat, hur skattelättnaden i sådant fall skulle komma att variera dels efter spararens inkomstläge dels efter hans civilstånd m. m., ifrågasatte utredningsmannen rimligheten av en sådan gradering av stimulansen åt sparandet och anförde vidare.

Förslaget om skattefritt avdrag för sparande intill visst belopp kan sägas utmäta förmånerna för ett och samma sparande efter sparformågan, alltså efter principen: ju lättare att spara, desto större förmån! Alldeles oavsett benägenheten för socialpolitiska betraktelsesätt, då förmåner från det allmänna skola utmätas, lär ett sådant system för en sparfrämjande åtgärd icke vara godtagbart. Snarare torde en på sparande enbart inriktad åtgärd, såsom förut antytts, böra utformas efter den omvända principen. Ju svårare en person på grund av exempelvis låg inkomst eller stor försörjningsbörda har att avstå från att konsumera hela sin inkomst, desto större uppmuntran och sannolikt också större förmåner behövas för att locka honom till att spara en del därav. Om det ligger någon allvarlig mening i talet om uppmuntran åt spararnas ansträngningar, bör skattelättnadslinjen under alla förhållanden utformas så, att den i främsta rummet innefattar en verklig uppmuntran till vad som gemenligen kallas *sparsamhet*, alltså en påverkan på sparviljan. Lägre förmåner äro då icke rimliga för de mindre inkomsttagarnas sparande än för de större inkomsttagarnas sparande. Endast en så utformad skattelättnadslinje lär, om den icke skall draga onödiga och för det allmänna delvis orimliga kostnader, kunna få avsedd effekt i form av ökat nysparande på bredare front.

Utredningsmannen ansåg därför tanken på ett sparsystem av denna typ på grund av dess principiella felkonstruktion och därav följande delvis orimliga kostnader för det allmänna kunna avföras ur diskussionen.

Härefter anförde utredningsmannen.

Måhända kan den lämpliga riktpunkten för utformningen av skattelättnadslinjen angivas så, att de förmåner systemet erbjuder för det stora flertalet av de människor, som ha möjlighet att spara ytterligare, skola framstå som så gynnsamma, att detta sparande kommer till stånd, samtidigt som förmånerna hållas inom en sådan ram, att de icke verka förryckande på andra områden av det ekonomiska livet och ej heller kosta det allmänna mer än nödigt.

Om stimulansen åt sparandet gives i form av *skatteavkortning*, d. v. s. ett från skatteberäkningen fristående avdrag från den påförda skatten, har man relativt fria händer vid bestämmandet av förhållandet mellan skattelättnad och sparande. Man kan då välja mellan olika graderingar, å ena sidan procentuellt högre förmåner åt sparare med liten inkomst och försörjningsplikter och i motsvarande mån lägre förmåner vid större inkomster och för ogifta samt å andra sidan förmåner, som äro formellt lika för alla oavsett inkomstläge och försörjningsplikt. Det möter sålunda inga principiella hinder att utforma en i förhållande till inkomsten regressiv skala för den skattelättnad, som skulle stimulera sparandet. De psykologiska övervägandena torde som förut antytts närmast peka i riktning mot en sådan utformning. Detta önskemål måste emellertid vägas mot andra hänsyn, i första hand kravet på enkelhet i utformning och tillämpning av systemet.

Kravet på enkelhet i systemets utformning kan på denna punkt antagas vara av väsentlig betydelse för dess effekt. En regressiv skala är sålunda betydligt svårare att arbeta med i propagandan vid systemets igångsättande.

Det torde vara ej oväsentligt lättare att hos allmänheten skapa intresse för en linje med formellt lika skattelättnad för alla, exempelvis 20 % av det sparade beloppet.

För framgången av systemet torde även vara av stor vikt att skattelättnaden kommer omedelbart, sålunda redan vid källskatteuppbörden. Om arbetsgivarna skola kunna påtaga sig arbetet att minska källskatteavdragen samtidigt med att de verkställa avdrag för sparandet å lönen, måste beräkningen av källskatteavdragets minskning göras så enkel som möjligt och kan då icke göras efter en regressiv skala.

Slutligen innefattade linjen med procentuellt lika förmåner avsevärda administrativa förenklingar vid skattedebiteringen liksom i de fall, då skattelättnaden skulle återgå, därför att förutsättningarna icke uppfyllts.

Med hänsyn till angivna fördelar och till den provisoriska karaktären av den ifrågasatta sparfrämjandeåtgärden ansåg utredningsmannen betänkligheterna mot att låta skattelättnaden utgå med samma procent av det på skattesparkonto insatta beloppet i olika inkomstlägen böra få vika.

Rörande skattelättnadens storlek uttalade utredningsmannen, att den borde bli beroende av vilka fördelar som ansåges påkallade för att locka till avsett ökat sparande och vilka kostnader staten vore villig att påtaga sig för ändamålet. Av viss vikt från den förstnämnda synpunkten vore, hur länge sparmedlen skulle vara bundna. Den tid, varunder den enskilde skulle avstå från disposition av medlen, borde icke för honom framstå som oöverskådlig. Det syntes emellertid rimligt att utgå från en bindning under fyra år, så differentierad att under de två första åren uttag skulle få ske blott vid vissa extraordinära omständigheter, medan under de två återstående åren uttag skulle få ske fritt mot återbetalning av skattelättnaden. Från i huvudsak dessa utgångspunkter uttalade sig utredningsmannen för en skattelättnad med 20 procent av det sparade beloppet.

Det föreslogs i promemorian vidare att det sparbelopp, för vilket skattelättnaden skulle utgå, skulle maximeras till 1 000 kronor för varje sparare eller beträffande äkta makar för makarna tillhoppa, detta under förutsättning att nämnda belopp icke skulle anses uteslutet av statsfinansiella skäl. Ett sparande på 50 kronor i månaden — utöver försäkringspremier, avbetalningar o. d. — förmodades visserligen vara det högsta, som i praktiken mera allmänt förekomme även ett stycke upp i inkomstklasserna. Till förmån för ett något högre maximum talade emellertid, att syftet med åtgärden ju vore att öka sparandet; för ett sparande, som redan förut legat vid eller över maximibeloppet, gjorde förmånen ingen större nytta.

För att systemet skulle bibehålla sin stimulans till ökat sparande också högre upp i inkomstskikten borde som ytterligare villkor för skattelättnaden för inkomsttagare över en viss gräns föreskrivas, att visst sparande (*bottensparande*) skulle föreligga utöver det på vilket skattelättnaden skulle beräknas. Denna gräns borde förläggas vid en beskattningsbar inkomst av 20 000 kronor för makar med barn och 15 000 kronor för övriga. Av inkomsttagare med minst dessa inkomster borde krävas ett bottensparande

med *dels* ett fast belopp av 500 kronor och *dels* 10 procent av den överskjutande delen av inkomsten. Bottensparandet skulle icke vara spärrat.

Skattelättnaden skulle enligt promemorian omfatta i första hand statlig inkomstskatt men om denna ej försloge även kommunal inkomstskatt. Staten skulle ersätta kommunerna den minskning i skatteintäkterna, som kunde bli följden av att kommunal inkomstskatt bortfölla på grund av skattelättnaden.

Skattelättnaden för sparande skulle enligt utredningsmannens förslag icke kunna komma alla skattebetalare till del, utan begränsas till sådana inkomsttagare, vilka hade att erlægga preliminär A-skatt. Detta sammanhängde i första hand med att systemet tekniskt skulle bygga på arbetsgivarnas medverkan; härför redogöres närmare i det följande. Även sakligt sett funnes emellertid skäl att godtaga en dylik begränsning vid ett provisorium som det föreslagna. Behovet att stimulera sparandet hos löntagare och pensionärer, vilka grupper gemenligen ansåge sig särskilt hårt pressade av skatter och prishöjningar, kunde sägas vara mera trängande än för andra grupper. Det vanligaste sparalternativet för deras del vore, jämte försäkringssparandet, sparande i bank. Försämringen av penningvärdet hade fördenskull varit speciellt ägnad att försvåra sparandet bland dessa grupper. För de självständiga företagen vore läget i detta hänseende vanligen gynnsammare. Merendels hade dessa bl. a. helt andra närliggande möjligheter än löntagarna att placera sitt sparande i investeringar, som vore oberörda av eller måhända rent av lockande på grund av inflationsrisken. Svårigheter att utbygga systemet till att omfatta även de självständiga företagen föreläge vidare med avseende å den kontroll, som skulle utövas av taxeringsnämnderna.

För den händelse den föreslagna anordningen skulle bli mer varaktig, borde emellertid eventuellt möjligheter skapas även för B-skattebetalare att få del av skattelättnaden.

I promemorian drogs jämväl upp riktlinjer för skattepremieringens tekniska utformning.

Insättningarna på sparkonto föreslog utredningsmannen skola ske med anlitande av organisationen för uppbörd av skatt. Arbetsgivare skulle vara skyldig att efter anmälan från arbetstagare av denne eljest tillkommande lönebelopp innehålla det för insättning å skattsparkonto avsedda beloppet. Samtidigt skulle arbetsgivaren minska källskatteavdraget för löntagaren med 20 procent av nämnda sparbelopp. Arbetsgivaren skulle därefter ha att leverera de sparade beloppen till postens skatteavdelningar på samma sätt och i samma ordning som källskattemedel.

Med detta system vunne man, att ett beslut att spara för många bleve effektivare genomfört än om de själva skulle göra insättningarna. Lika väl som skattebetalning torde sparande vara säkrare vid källan. Man finge vidare en viss garanti för att skattsparandet representerade sparande av årets inkomst.

Hos postens skatteavdelningar skulle sparmedlen, åtskilda från skatte-medlen, bokföras under uppbördsåret på de skattskyldigas kreditkort. Från skatteavdelningarna skulle medlen efter summering efter uppbördsårets slut uppsorteras och överföras till den bank, som angivits i den till arbetsgivaren gjorda anmälan. Detta överförande kunde beräknas ske i april månad året efter inkomståret. Skattesparkonto skulle kunna uppläggas i sparbank, post-sparbanken eller affärsbank ävensom, vad angår sparmedel avsedda för in-köp av statsobligationer, i riksgäldskontoret. Ränta å medlen skulle utgå redan från årets början och efter samma räntesats som högsta sparbanks-räntan vid varje tidpunkt.

För att skattskyldig vid debiteringen av slutlig skatt skulle tillgodoräknas de vid källskatteuppbörden åtnjutna skattelättnaderna erfordrades, att taxeringsnämnd konstaterat, att insättning å skattesparkonto motsvarades av sparande under året. Skattskyldig borde för att möjliggöra sådan granskning i sin självdeklaration för inkomståret yrka avkortning å slutlig skatt samt ange det å skattesparkonto insatta beloppet. Vidare skulle arbets-givare vara skyldig att till ledning för granskningen i samband med upp-gift angående utbetalade löneförmåner ange beloppet av för arbetstaga-rens räkning å sådant konto insatta medel. Taxeringsnämnd eller — om denna ej medhulle det — länsstyrelsens taxeringsavdelning skulle dess-utom ha möjlighet att kontrollera insatta belopp genom att dessa skulle noteras i debiteringslängd för skatt. Taxeringsnämndens kontroll borde ej göras alltför ingående, för att den icke skulle draga taxeringsnämndens upp-märksamhet och arbete från mera angelägna uppgifter. I allmänhet finge den antagas bli mycket enkel på grund av den enkla sammansättningen av löntagarnas förmögenhetsbestånd.

Taxeringsnämndens konstaterande att botten-sparande föreläge i tillräck-lig omfattning hos högre inkomstagare bleve i princip ensartat med kon-trollen av att sparande legat bakom insättningarna å skattesparkonto och torde sålunda icke innefatta några speciella svårigheter.

Det vore givet, att den förordade kontrollen icke kunde bli fullt effektiv. I regel bleve det ju endast en formell, rent siffermässig kontroll. Med hän-syn till den ringa uppmärksamhet, som taxeringsnämnderna på sistone haft anledning ägna åt förmögenheter under 30 000 kronor, och icke minst till den bristfälliga skuldredovisningen i deklARATIONERNA, vore redan utgångs-punkterna för kontrollen osäkra. Man finge därför vara beredd på att obe-rättigad skattelindring kunde komma att åtnjutas i vissa fall. Den omstän-digheten, att taxeringsmyndigheterna ägde rätt och möjlighet att ingripa, torde dock i det övervägande antalet fall vara tillräcklig som återhållande moment.

Av taxeringsnämnd godkända insättningar på skattesparkonto skulle av nämnden införas i inkomstlängden, där tillika skulle angivas belopp, som insatts å skattesparkonto men icke godkänts för avkortning av slutlig skatt. Av de godkända sparbeloppen skulle 20 procent genom den lokala skatte-

myndighetens försorg avkortas från den påförda statliga inkomstskatten eller, när denna skatt icke försloge, från den påförda kommunalskatten.

Om taxeringsnämnden icke godkände avdragsyrkande, borde den skattskyldige vara berättigad att erhålla de å skattesparkonto insatta medlen tillbaka efter avdrag för preliminärt erhållen skattenedsättning på det icke godkända beloppet.

I promemorian berördes även den föreslagna åtgärdens inverkan på annat sparande. Därvid framhöll utredningsmannen, att de förmaner, som enligt det föreslagna skattepremieringssystemet skulle givas åt banksparande, torde vara av en sådan storlek, att andra sparformer kunde påverkas ogynnsamt därav. Detta vore en nackdel, som man finge vara beredd att taga och vars betydelse borde bedömas med hänsyn till försöksanordningens provisoriska karaktär. En mera allmän samordning med olika sparformer borde övervägas, i den mån åtgärden skulle få större varaktighet. Vid förevarande försök syntes det kunna räcka med en samordning med sparande för inköp av statsobligationer samt med ungdomens lönesparande.

Statens kostnader för sparpremieringen kunde enligt utredningsmannen väntas bli mycket betydande om systemet bleve känt och sloge igenom. Det vore dock icke möjligt att med rimlig grad av säkerhet beräkna dessa kostnader. Ett par schematiska kalkyler utmynnade i sparbelopp på resp. 250 och 500 miljoner kronor; ett sparande av sistnämnda storlek kunde emellertid icke hållas för sannolikt.

Kostnaderna komme främst till synes däri, att intäkten av inkomstskatten minskades med 20 procent av insättningarna. Vid en avsevärd ökning av nysparandet torde också intäkterna av olika konsumtionsskatter nedgå. Härtill komme de direkta utgifterna av administrativ art, såsom kostnaderna för den ökade belastningen på postverket och på taxeringsorganisationen. Dessa kostnader bleve dock med den föreslagna utformningen tämligen obetydliga.

Utredningsmannen framhöll vidare, att det i och för sig icke kunde betraktas som osannolikt, att skattelättnaden till övervägande delen komme sådant sparande till godo, som även utan denna åtgärd skulle ha kommit till stånd, och endast till en mindre del tillfölle det av åtgärden framkallade nysparandet. Om sistnämnda sparande dock komme att i någon mån överstiga en femtedel av de totala sparbelopp, som komme i åtnjutande av skattelättnaden, hade åtgärden icke föranlett en större minskning av det dåvarande statliga tvångssparandet — genom budgetens överbalansering — än som motsvarade ökningen av det enskilda sparandet och sålunda åtminstone icke skadat den samhällsekonomiska balansen. Om däremot statens kostnader för skattelättnaden skulle överstiga det av åtgärden framkallade nysparandet, hade försöket med den sparfrämjande åtgärden misslyckats, även om åtgärden vunnit stor anslutning och utåt framstått som en betydande framgång.

Remissyttrandena över 1951 års förslag

Jag övergår härefter till de uttalanden om 1951 års promemoria, som gjordes i remissyttrandena, och skall till en början redogöra för den allmänna inställningen hos remissinstanserna till förslaget i dess helhet.

Av de hörda myndigheterna och organisationerna var det endast ett mindretal, som tillstyrkte eller icke motsatte sig, att förslaget genomfördes, oförändrat eller med mindre ändringar, nämligen bank- och fondinspektionen, riksbanksfullmäktige, sju länsstyrelser, Riksförbundet Landsbygdens folk och Tjänstemännens centralorganisation.

Åtskilliga remissinstanser gav i sina uttalanden uttryck åt betänkligheter eller tveksamhet, utan att fördenskull formligen avstyrka förslaget, eller framförde invändningar i olika avseenden, utan att yttra sig om lämpligheten av att förslaget genomfördes. Till denna grupp hörde kammarrätten, statskontoret, riksräkenskapsverket, sparbanksinspektionen, konjunkturinstitutet, riksskattenämnden, riksgäldsfullmäktige, 1949 års uppördssakkunniga, nio länsstyrelser, Svenska sparbanksföreningen, Svenska jordbrukskreditkassan, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges lantbruksförbund, Landsorganisationen i Sverige, Föreningen Sveriges kronokamrerare och Försäkringsanstalterna Folket-Samarbete.

Klart avstyrkande uttalanden gjordes av ungefär en tredjedel av remissinstanserna, nämligen generalpoststyrelsen, överståthållarämbetet, åtta länsstyrelser, Svenska bankföreningen, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Kooperativa förbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges häradsarkivarförening och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.

Flera av de remissinstanser, som avstyrkte eller uttalade betänkligheter mot det föreliggande förslaget, framlade egna förslag till sparpremiering med annan teknisk utformning.

Vid remissbehandlingen bedömdes utredningsmannens förslag sålunda mycket olika av olika remissinstanser. Det var emellertid en allmänt utbredd uppfattning hos remissinstanserna, att åtgärder borde vidtagas för att stimulera den stora allmänheten till ett ökat sparande. I flera remissyttranden betecknades utredningsmannens förslag såsom varande det av de dittills i diskussionen framförda förslagen mest lämpade för att temporärt få en sådan ökning till stånd. Även åtskilliga av dem som avstyrkt förslagens genomförande instämde i dess allmänna syfte.

Länsstyrelsen i Södermanlands län framhöll, att stora ansträngningar måste göras för att i möjligaste mån förhindra ytterligare verkningar av den fortgående försämringen av penningvärdet. Ett organiserat lönsparande syntes också kunna bidra härtill.

Länsstyrelsen i Kristianstads län yttrade, att i dåvarande läge ett så omfattande sparande som möjligt otvivelaktigt vore av största betydelse för samhällsekonomin. Även vid ett mindre stabilt penningvärde kunde man måhända vinna tämligen stor anslutning till ett utvidgat enskilt sparande, om detta gjordes tillräckligt lockande genom särskilda ekonomiska fördelar. Man borde med tillfredsställelse hälsa varje försök, som med utsikt till framgång och utan att bli alltför betungande för statskassan kunde tänkas bidra till en ekonomisk stabilisering.

I huvudsak samma synpunkter återkom i flera andra remissuttalanden.

Från många håll gjordes å andra sidan gällande, att en premiering av den typ utredningsmannen förordat icke vore den rätta lösningen eller att den i varje fall icke finge vara den enda åtgärden för att åstadkomma ett ökat sparande på längre sikt.

Riksgäldsfullmäktige anförde i detta sammanhang följande.

I sitt yttrande till bankoutskottet i mars 1951 över motioner om åtgärder för främjande av det frivilliga enskilda sparandet anförde fullmäktige bland annat, att det i rådande läge i högre grad än tidigare gällde att ge den ekonomiska politiken en utformning, som vore ägnad att öka detta sparande, och att det viktigaste härvidlag vore, att förtroendet för penningvärdet återställdes. Detta är givetvis allttjämt gällande, och om åtgärder i detta avseende kunde vidtagas under nästkommande år, skulle sparandet otvivelaktigt komma att stiga. Fullmäktige gävo i sitt förenämnda yttrande därjämte uttryck åt den uppfattningen, att den höga skattebelastningen vore en annan väsentlig orsak till den otillfredsställande utvecklingen av det enskilda sparandet. I sistnämnda hänseende vilja fullmäktige erinra om att 1949 års skatteutredning, i vilken jämväl spörsmålet om de nuvarande skatternas inverkan på sparandet är föremål för undersökning, torde komma att under innevarande höst avlämna förslag till ny skattelagstiftning. Även denna omständighet synes tala mot att man nu skulle göra ett försök med skattepremiering av nysparande enligt det framlagda förslaget med dess konstlade påbyggnad av skattesystemet.

Liknande synpunkter uttalades av, bland andra, länsstyrelserna i Värmlands och Jämtlands län, Svenska jordbrukskreditkassan och Sveriges grossistförbund samt i ett gemensamt yttrande av Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och Svenska bankföreningen.

Jämväl sparbanksinspektionen och Kooperativa förbundet underströk betydelsen av ett fast penningvärde. Styrelsen för Kooperativa förbundet anförde sålunda.

Styrelsen vill framhålla, att i nuvarande läge åtgärder på kort sikt knappast kunna få större betydelse. I dag har allmänhetens tilltro till penningvärdet rubbats, och man är följaktligen inte lika benägen att spara som tidigare. Vad som i detta sammanhang är viktigare än allt annat är, att förtroendet för penningvärdet återställs.

I sitt nyligen avgivna yttrande angående räntereglering m. m. underströk styrelsen vikten av en rörlig ränta, som vid sidan av andra inflationsbekämpande åtgärder har till uppgift att åstadkomma balans på penningmarknaden för att säkra kronans värde. Räntans uppgift är därvid dubbel, nämligen att påverka i första hand efterfrågan men i viss mån även tillgången, på sparmedel.

Svenska sparbanksföreningen framhöll, att en premiering av sparandet hade begränsade verkningar såsom medel mot penningvärdeförsämring. På längre sikt vore andra faktorer och framför allt ett stabilt penningvärde oundgängliga förutsättningar för sparviljan. I dåvarande läge borde man emellertid kunna åstadkomma en starkare sparvilja och ett ökat sparande genom en lämplig, tillräckligt kraftig premiering, en stöt i rätt riktning.

I flera remissyttranden underströks, att förslaget från sparpsykologiska utgångspunkter vore ägnat att ingiva betänkligheter. Vidare invändes, att den föreslagna premieringen av nysparandet kunde komma att få en ogynnsam inverkan på det ordinarie sparandet.

Generalpoststyrelsen anförde härom.

Den nu föreslagna skattepremieringen innebär ett försök att påverka sparandet genom en omedelbar ekonomisk förmån åt spararna, vartill motstycke tidigare icke funnits. Men just i detta förhållande och i premieringens natur av tillfällig krisåtgärd ligger enligt generalpoststyrelsens åsikt en uppenbar fara. I en propaganda för det nya skattesparandet måste man skjuta de s. a. s. ideella sparmotiven i bakgrunden och i stället starkt framhäva den ekonomiska vinningen. Det kan med andra ord befaras, att en tillfällig premiering av sparandet i enlighet med förslaget, även om den resulterar i en kraftig ökning av det samlade sparandet under år 1952, får en sådan effekt på den allmänna sparviljan och sparmentaliteten, att intresset för det normala, frivilliga penningssparandet i stället för att främjas tvärtom motverkas. Att det normala sparandet kommer att nedgå under nästa år, därest skattesparandet kommer till stånd och får en mera avsevärd omfattning, kan nog anses som ganska säkert. Detta är särskilt beklagligt, när det enskilda banksparandet alltsedan juni månad i år befinner sig på stadig uppgång. Synnerligen betänkligt är också, att det med stora kostnader uppbyggda sparklubbssparandet kommer att få svårt att bestå vid sidan av skattesparandet.

De ogynnsamma verkningarna av den föreslagna skattepremieringen skulle självfallet bli än allvarligare, därest anordningen skulle få längre varaktighet. En framtida återgång till normala sparförhållanden och sparvillkor komme i sådant fall att medföra betydande vanskligheter.

Bank- och fondinspektionen ansåg, att förslaget bedömt från sparpsykologiska utgångspunkter vore ägnat att väcka starka betänkligheter. Den avsevärda premiering, som ansetts erforderlig för den kortvariga sparprestation varom här vore fråga, måste sålunda betraktas som en bekräftelse på att sparandets ursprungliga bevekelsegrunder vore på väg att förlora sin betydelse. Premieringen kunde även verka förryckande på kontinuiteten i nysparandet; det låge nära till hands, att ett utbrett premierat sparande ett år komme till stånd därigenom att sparare uppsköte sina eljest planerade utgifter till ett följande år.

Landsorganisationen ansåg, att sparfrämjande åtgärder borde ha långsiktsskaraktär. Tillfälliga åtgärder, som droge den sparande allmänhetens uppmärksamhet från de vanliga formerna för sparande, vore mera till skada för sparandet.

Nu anförda synpunkter kom även till uttryck i de yttranden, som avgavs av riksgäldsfullmäktige, Svenska sparbanksföreningen, riksskatte-nämnden och Sveriges grossistförbund.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhöll, i likhet med flera andra remissinstanser, faran för att förslaget genomförande skulle medföra skadeverkningar för livförsäkringssparandet, vilket vore att anse såsom den mest betydelsefulla formen av frivilligt, regelbundet, långsiktigt sparande. Sparpremieringen borde därför utsträckas att omfatta även livförsäkringspremier, i den mån de icke redan vore avdragsgilla vid inkomsttaxeringen.

Länsstyrelsen i Örebro län erinrade om att de som kunde och ville överflytta sitt sparande från andra sparformer till lönesparande, skulle komma i bättre läge än de som sparade på annat sätt. Överflyttande av sparande, som tidigare skett i annan form, till lönesparande endast i syfte att vinna skattelättnad hade ett visst drag av osunt manipulerande, som vore ägnat att verka undergrävande på skattemoralen.

Kooperativa förbundet riktade likaledes invändningar mot förslaget begränsning till en viss sparform. Sparande i form av viss skuldavbetalning, livförsäkringssparande, det regelbundna sparklubbssparandet vore exempel på några former av sparande, som finge nöja sig med normal ersättning. Det vore beklagligt, att t. ex. skuldsatta ägare av egnahemsfastigheter, jordbruk och bostadslägenheter, vars skuldavbetalning innebure minst lika stor uppoffring som insättning på bank, enligt förslaget lämnades utan premie-ring.

I frågan, huruvida den föreslagna lagstiftningen kunde antagas få sådan effekt, att sparandet komme att öka i en omfattning, som svarade mot såväl statens kostnader för själva premieringen som kostnaderna för den administrativa organisationen, gjordes åtskilliga uttalanden.

Från remissyttrandena torde i detta sammanhang följande få återgivas.

Länsstyrelsen i Södermanlands län ansåg det vara tveksamt, huruvida de föreslagna förmånerna kunde påverka sparandet i sådan utsträckning, att det avsedda resultatet i någon mån kunde uppnås. För en stor del av inkomsttagare i de lägre och medelhöga inkomstklasserna vore möjligheterna att spara synnerligen begränsade.

Länsstyrelsen i Stockholms län ansåg, att frågan, huruvida man med den föreslagna premieringen kunde beräknas uppnå önskat resultat, vore svårbedömd och att det vore tveksamt, om denna bedömning över huvud kunde ske med någon större grad av säkerhet. Emellertid syntes förslaget erbjuda den säkrast framkomliga vägen att med skattepremiering nå dem som verkligen åstadkommit avsett sparande.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län sade sig visserligen icke vara övertygad om att genomförandet av förslaget skulle komma att i större utsträckning stimulera till sparande inom andra medborgargrupper än sådana, som hittills intresserat sig för sparande, men ansåg likväl tanken att genom direkt skattelättnad uppmuntra till enskilt sparande värdefull.

Riksskattenämnden anförde följande.

När det gäller att taga ställning till det upprättade förslaget uppställer sig först frågan, i vad mån sparandet över huvud taget låter sig påverkas i önskad riktning genom åtgärder av den art, som här ifrågasättes. I promemorian framhålls, att några beräkningar i egentlig mening icke kunna göras i detta avseende utan man är hänvisad uteslutande till antaganden. Åtgärderna få med andra ord karaktären av ett experiment. Därest ett dylikt betraktelsesätt anlägges, kan emellertid gentemot de ifrågasatta åtgärderna invändas, att resultatet av experimentet med all sannolikhet aldrig kommer att kunna fastslås. Även om vad som sammanlagt insättes å skattesparkonton skulle komma att uppgå till belopp, som i och för sig äro tillfredsställande med hänsyn till de syften man vill uppnå, torde det bliva ytterst vanskligt att bedöma, i vad mån de insatta beloppen äro resultat av verkligt nysparande, föranlett av skattepremieringen.

Frågan är om det i förslaget avsedda förfarandet med minskning av källskatteavdraget med 20 procent av innehållet sparbelopp kan innebära tillräcklig stimulans för åstadkommande av ett verkligt nysparande av större omfattning. Det bör därvid framhållas, att anslutning till den ifrågasatta sparformen helt naturligt kommer att, trots minskningen av källskatteavdraget, för den skattskyldige medföra en minskning av det belopp, han vid varje avlöningstillfälle får uppbära av sin arbetsgivare. Ifrågasätts kan, om icke många skattskyldiga fästa huvudvikten vid nämnda omständighet och därför se sig föranledda att avstå från anslutning till sparaktionen, ofta kanske beroende på att vederbörande på grund av prisstegringen har svårt att få lönen att räcka till för erforderliga utgifter. Den utbetalda lönen reduceras ju alltid med 80 procent av det belopp, med vilket den skattskyldige anmält sig vilja deltaga i sparkontosparandet.

Nu berörda omständigheter synas innebära vissa skäl för antagande, att skattskyldiga av den kategori som med förslaget närmast avses — d. v. s. sådana skattskyldiga som eljest icke skolat avsätta någon del av lönen för sparande — icke komma att mera allmänt ansluta sig till det ifrågasatta sparsystemet. I fråga om möjligheterna att genom en ändamålsenlig och effektiv propaganda animera de skattskyldiga härtill torde kunna erinras, att dessa möjligheter i ej ringa mån begränsas av att stora — och därtill för opinionsbildningen i samhället betydelsefulla — grupper av skattskyldiga komma att vara avstängda från möjligheten att deltaga i sparkontosparandet dels emedan alla skattskyldiga med B-skatt, omkring 25 procent av alla skattebetalare, äro definitivt uteslutna och dels emedan föreskrifterna om visst botten sparande i realiteten komma att förhindra anslutning från åtskilliga skattskyldiga med A-skatt. En propaganda, som kunde vända sig till alla inkomsttagare, skulle givetvis erhålla en helt annan slagkraft.

Även om riksskattenämnden sålunda ställer sig tvivlande till tanken att man genom den föreslagna skattepremieringen kan i mera betydande grad stimulera löntagarna till ökat nysparande, innebär detta likväl icke att nämnden utgår från att insättningarna å sparkonton skulle bli av helt obetydlig omfattning. Tvärtom anser nämnden att man bör räkna med att åtskilligt av det sparande, som ändå skolat äga rum, kommer att ske i form av insättningar å skattesparkonton. En anslutning till sparkontorörelsen, som icke förutsätter ett ökat nysparande, är emellertid utan intresse ur samhälls-ekonomisk synpunkt. I den mån sparkontorörelsen avser medel, som icke äro resultat av ett ökat nysparande, kommer verksamheten tvärtom att utgöra en belastning för folkhushållet dels i form av minskade skatteintäkter och dels genom det administrativa merarbete som förslaget förutsätter.

Liknande synpunkter framfördes även av, bland andra, *sparbanksinspektionen*, som tillika påpekade, att om tillfälliga medel tillgripes för att öka sparandet risk föreläge för att sparandet åter sjönke, när den särskilda stimulansen upphörde. En premiering av sparandet borde därför ske på lång sikt och i grunden borde sparandet vara sin egen belöning.

Konjunkturinstitutet underströk utredningsmannens uttalande, att endast i det fall att den genom skattepremieringen åstadkomna ökningen av sparandet överstege den minskning i budgetöverskottet, som premieringen medförde, hade man uppnått en för den samhällsekonomiska balansen gynnsam ökning av det totala sparandet i samhället. Det vore emellertid praktiskt taget omöjligt att förutsäga, hur stort detta tillskott kunde bli eller ens om över huvud taget något tillskott kunde uppnås. Resultatet bleve beroende icke blott på det vederlag som erbjödes utan även i hög grad på en sådan faktor som tilltron till penningvärdets stabilitet. Sätillvida komme man icke ifrån de långsiktsproblem, som i utredningen förutsatts skola upptagas i annat sammanhang.

Tjänstemännens centralorganisation sade sig för sin del till fullo inse nödvändigheten av ett ökat sparande i dåvarande ekonomiska läge. Det vore dock tveksamt, huruvida de föreslagna åtgärderna verkligen kunde resultera i ett väsentligt ökat nysparande. Det förefölle, som om sparviljan — särskilt då fråga vore om sparande med sikte på en mer avlägsen framtid — vore i avtagande. Den största anledningen härtill torde vara de senaste årens sjunkande penningvärde. Dessutom hade ett flertal i och för sig mycket önskvärda sociala förmåner skapat en sådan trygghet för framtiden, att ett flertal motiv för ett långsiktigt sparande avsevärt förlorat i vikt.

Överståthållarämbetet uttalade, att anordningen väl icke komme att ha den direkt skadliga verkan, som utredningsmannen pekat på som en möjlighet, men att den konsumtionsbegränsande effekt den skulle medföra bleve så pass ringa, att samma effekt borde kunna nås genom en obetydlig skärpning av det statliga tvångssparande, som inginge såsom ett led i den ekonomiska politikens strävanden att överbalansera budgeten.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län ifrågasatte, om mentaliteten hos den stora allmänheten verkligen vore sådan, att ett ökat sparande ens med skattepremiering vore att förvänta. Hos de allra flesta torde kravet på bibehållande av uppnådd levnadsstandard vara dominerande. Om man ville åstadkomma ett allmänt nysparande — och krav på allmängiltighet borde uppställas i förevarande hänseende — torde, om läget bedömdes vara så allvarligt, endast utvägen med tvångssparande återstå.

Åtskilliga övriga remissinstanser ställde sig likaledes tveksamma i fråga om premieringens effekt. Många framhöll emellertid, att spørsmålet vore mycket svårbedömbart och att man därför i stor utsträckning vore hänvisad till gissningar. En vanlig uppfattning var, att man genom att i någon mån ändra förslaget, exempelvis genom att icke uppställa krav på botten-sparande eller genom att mildra reglerna om sparmedlens spärrande, kunde vinna säkrare garantier för att den åsyftade effekten skulle uppnås. Andra

återigen ansåg sådan verkan kunna nås endast om den föreslagna premieringen utbyggdes i ett eller annat avseende eller om utformningen av premieringen mer genomgripande förändrades.

Bland annat ansåg *konjunkturinstitutet* det böra vara möjligt att till en del eliminera den återhållande verkan på sparandet, som ovissheten om penningvärdets stabilitet över en 4-årsperiod kunde medföra, genom att man garanterade spararna en viss ersättning för en eventuell försämring av penningvärdet. En sådan garanti syntes lämpligen kunna få formen av en prisindexklausul, enligt vilken spararna medgäves tillägg till de på skatteparkontona inestående beloppen, om t. ex. en stegring med mer än 10 procent inträdde i levnadskostnadsindex under 4-årsperioden. Med en sådan klausul skulle man enligt institutets åsikt säkrare uppnå ett gott resultat av den föreslagna skattepremieringen.

Till vissa andra ändringsförslag får jag anledning återkomma i ett annat sammanhang.

Jag skall härefter övergå till att redogöra för de uttalanden i remissyttrandena, som berörde den närmare utformningen av skattepremieringen enligt utredningsmannens förslag.

I spörsmålet, om kontantpremie- eller skattelättnadslinjen skulle väljas, gjordes några uttalanden. Därvid förordades i allmänhet skattelättnadslinjen, vanligen utan närmare motivering. *Länsstyrelserna i Värmlands och Norrbottens län* hänvisade till det alltmer utbredda skattetänkandet och ansåg det vara psykologiskt riktigast, att de sparfrämjande åtgärderna icke finge formen av kontantpremier, utan i stället på ett eller annat sätt sammankopplades med beskattningen.

Även den motsatta inställningen fanns emellertid företrädd. Sålunda anförde *Föreningen Sveriges kronokamrerare* följande.

Utredningsmannen har sökt träffa valet mellan kontantpremier och skattelättnad såsom form för belöning åt spararen företrädesvis efter psykologiska bedömningsgrunder. Om man så gör och alltså huvudsakligen ser till effekten av de tänkta åtgärderna för sparfrämjandet, kan det måhända sägas ej spela någon dominerande roll, vilken belöningsform man väljer. Alldenstund det här gäller endast en enstaka aktion, torde resultatet i stort sett bero på hur lyckosam propagandan varit. Men ur andra än psykologiska synpunkter är valet av väsentlig betydelse. Främst kommer här i betraktande vilken anordning, som är mest komplicerad och kostsam. Utredningsmannen synes ej hava ägnat detta spörsmål den uppmärksamhet, det förtjänar. Med sin nyss antydda utgångspunkt har han förordat skattelättnaden såsom form för belöningen utan att söka utreda skillnaden mellan denna form och kontantbidragen med hänsyn till kostnader, administrativa olägenheter etc. Det kan vitsordas, att den föreslagna anordningen med skatteavdrag är genomförbar men också, att den blir så omständlig, att man ej undgår att hysa starka betänkligheter mot den. De psykologiska resonemang, som lett utredningsmannen till åsikten, att skattelättnaden är den bästa lösningen, äro f. ö. ej övertygande. Vårt beskattningssystem äger knappast någon good will hos allmänheten, och det kunde därför tänkas visa sig vara ett psykologiskt missgrepp att blanda samman skatt och sparsamhet. En

alldeles särskild anledning att hålla dessa saker åtskilda är att diskussionen i skattefrågor ofta rör sig om förmenta orättvisor. Skall premiering av sparande ske i form av skattelättnad och i samband med löneavdrag för källskatt, kan det befaras, att de många, som bl. a. på grund av de höga skatterna trots god vilja ej se sig någon möjlighet att spara och därmed gå miste om en förmån, som kommer bättre lottade medborgare till del, skola finna sig »orättvist» behandlade.

Det hade ur de olika synpunkter, som ovan förts på tal, varit synnerligen värdefullt, om utredningen mera sysslade med den alternativa lösningen, kontantbidrag, främst för att erhålla en jämförelse i fråga om arten och storleksordningen av de administrativa bestyr, den skulle nödvändiggöra.

Jämväl *överståthållarämbetet* ansåg, att skattelättnadslinjen ur beskattningens egen synpunkt tedde sig mindre tilltalande. Den syntes ägnad att skymma blicken för vederlagets karaktär av förtäckt statsbidrag och hos allmänheten inge den föreställningen, att skattelättnaden i stället i sak innebure befrielse från skattskyldighet för inkomst använd för vissa besparingar och därmed även att statsmakterna vore benägna medge eftergifter med avseende å den direkta beskattningen för enskildas insatser av samhällsnyttig art.

Bl. a. *kammarrätten* och *Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund* framhöll såsom sin uppfattning, att den i promemorian ifrågasatta skattepremieringen icke syntes stå i överensstämmelse med de principer, varå våra skattelagar vilade.

Frågan om skatteavkortningen borde medgivas redan i samband med källskatteuppbörden eller först i samband med debiteringen av slutlig skatt berördes i några remissyttranden. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* ansåg det sålunda nödvändigt, att skattelättnaden tillgodonjöttes redan i samband med källskatten, om allmänheten i avsedd grad skulle stimuleras till skattesparande. Denna ståndpunkt sade sig också *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* intaga, men länsstyrelsen ansåg, att det ur redovisningssynpunkt varit lyckligt, om skattelättnaden kunnat anknytas endast till slutskatten.

Länsstyrelsen i Värmlands län — som likaledes medgav, att det av utredningsmannen förordade systemet utan tvekan skulle bli det mest effektiva — ifrågasatte, om detta system icke skulle kräva en särskilt med hänsyn till provisoriekaraktären alltför stor organisatorisk apparat. Härefter anförde länsstyrelsen.

En förenkling skulle kunna åstadkommas, därest — med bibehållande av arbetsgivarnas obligatoriska avdragsskyldighet för sparmedel — avräkning med 20 % å sparbeloppet icke verkställdes å källskatteavdraget utan först i samband med uträkningen av slutlig skatt. I så fall skulle systemet också rent tekniskt kunna utvidgas till att omfatta jämväl löntagare med B-skatteavdrag. Mot denna förenkling kan visserligen invändas, att skattelättnaden icke skulle komma till synes i källskatteavdraget, vilket av utredningsmannen eftersträvats såsom en psykologiskt betydelsefull anordning. Enligt länsstyrelsens förmenande torde emellertid det väsentliga för den skattskyldige vara, att avdrag för sparandet får åtnjutas vid taxeringen med ty åtföljande ned-

sättning av den slutliga skatten samt att sådant lönesparande — genom arbetsgivarnas medverkan — kan åstadkommas utan alltför mycket personligt besvär för löntagaren. Som en direkt följd härav skulle jämväl vinnas en nedgång i kvarskattebeloppens storlek. Enär sparåtgärderna avse att omedelbart inverka på ett köpkraftsöverskott hos allmänheten för att därigenom motverka föreliggande inflationstendenser, skulle genom det ifrågasatta förenklade systemet jämväl vinnas den fördelen, att den tjugoprocentiga skattelättnaden skulle bli tillgänglig för konsumtion först omkring årsskiftet 1953/54, då eventuellt överskjutande skatt på grund av 1953 års taxering komme att återbetalas till allmänheten.

Jämväl *statskontoret* och *riksskattenämnden* sade sig föredraga systemet med en först vid debiteringen av den slutliga skatten inträdande skattelättnad.

Den i promemorian förordade formen för skattelättnaden — viss skatteavkortning för sparbeloppet och icke generell skattefrihet — föranledde i all huvudsak icke invändningar av remissinstanserna. Något uttalande, däri skattefrihetslinjen ansågs i stället böra föredragas, gjordes icke. *Sveriges köpmannaförbund* framhöll dock, att den sistnämnda metoden skulle i dåvarande läge få den största spareffekten. Såsom anfördes i promemorian finge dock med hänsyn till skattelättnadens kostnader för det allmänna och skillnaderna i skattebetalarnas sparformåga en viss intresseavvägning ske, och förbundet ville därför icke motsätta sig systemet med skatteavkortning sådant det utformats i promemorian.

Utredningsmannens förslag, att skattelättnaden skulle medgivas endast sådana inkomsttagare, som hade att utgöra preliminär A-skatt, väckte kraftiga gensagor. I det övervägande antalet yttranden avstyrktes den av utredningsmannen föreslagna lösningen. Därvid stödde man sig icke endast på principiella skäl och rättvisekrav utan åberopade även, att det saknades anledning att icke genom premiering söka åstadkomma ökat sparande hos B-skattebetalare. Ytterligare anfördes, att det ur propagandasynpunkt vore en fördel, om skattelättnaden vore generell. Det framhölls också, att de psykologiska verkningarna av den föreslagna begränsningen icke borde underskattas.

Av de nu åsyftade yttrandena må det vara tillräckligt att här återgiva vad *länsstyrelsen i Västerbottens län* anförde. Länsstyrelsen framhöll, att det ur psykologiska synpunkter och kanske icke minst propagandamässigt hade varit önskvärt, att den föreslagna begränsningen kunnat undvikas. Det finge anses föga tilltalande, att huvudsakligen av tekniska skäl hålla stora medborgargrupper utanför de sparfrämjande åtgärderna. Bland de skattskyldiga, som på detta sätt utestängdes, funnes grupper, där intresset för nysparande erfarenhetsmässigt vore förhållandevis starkt. Detta gällde exempelvis hantverkare och småföretagare och kanske framför allt stora skikt av jordbrukarebefolkningen. Förslaget vore därför enligt länsstyrelsens mening ägnat att ingiva starka betänkligheter, även om fråga vore om ett provisorium.

Av de remissinstanser, som tillstyrkte utredningsmannens förslag i denna del, må här återgivas följande uttalanden.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhöll, att någon större olägenhet knappast torde uppkomma av den föreslagna begränsningen eftersom B-skattebetalare, vilka ju ofta vore rörelseidkare, i regel vore mera beroende av att ha sina eventuella sparmedel lätt disponibla och sålunda icke i samma utsträckning kunde tänkas vara intresserade av den föreslagna sparformen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ansåg, att av de skäl, som utredningsmannen åberopat för begränsningen, i själva verket endast ett torde äga avgörande tyngd, nämligen den praktiska fördelen av ett enhetligt på arbetsgivarnas medverkan uppbyggt, endast löntagare omfattande och till källskatteuppbörden anknutet sparsystem. Att anvisa en någorlunda enkel form för motsvarande skattesparande, avsedd för andra medborgargrupper än löntagare, torde knappast vara möjligt. Det kunde då starkt ifrågasättas, om icke det allmänna borde, som komplement till lönesparandet, samtidigt stödja en mera generell sparform, till exempel genom att återinföra sparobligationer. En annan utväg att tillgodose B-skattebetalarnas rättvisekrav vore att medgiva sparkontoinsbetalningar, varå tillgodoräknades viss räntegottgörelse från statsverket.

Från många håll, däribland flertalet länsstyrelser, framhölls, att kontrollen av att nysparande faktiskt skett skulle bli betungande för taxeringsmyndigheterna. Med hänsyn till den vanligen bristfälliga förmögenhetsredovisningen i de mindre förmögenhetsägarnas deklARATIONER kunde därtill förväntas, att kontrollen i många fall bleve ogenomförbar eller i varje fall försvårad.

Riksskattenämnden framhöll, bland annat, att förslaget innebure att nya arbetsuppgifter skulle åläggas den redan förut i förhållande till sina prestationsmöjligheter hårt belastade taxeringsorganisationen. Redan då vore förhållandena sådana, att en nöjaktig taxeringskontroll icke medhunnas. Redan beslutade ändringar i skattelagstiftningen och framlagda förslag om andra sådana ändringar komme att öka och komplicera taxeringsorganisationens arbetsuppgifter. Arbetsuppgifterna ökade dessutom automatiskt till följd av det ekonomiska livets alltmera invecklade beskaffenhet och taxeringsmaterialiets tillväxt. Av olika skäl torde beskattningsorganisationen icke kunna förstärkas så snabbt och i den omfattning, som fordrades för ett fullgott utförande av alla på densamma ankommande arbetsuppgifter. Om man ansåge sig kunna slopa denna kontroll av att nysparande verkligen förelåge, skulle en betydelsefull förenkling vinnas. Det vore tveksamt, om icke den kontroll, som över huvud kunde komma att ske, skulle kosta mera än den gäve i utbyte.

Länsstyrelsen i Norrbottens län ansåg, att man om möjligt borde undvika att engagera taxeringsnämnderna för ifrågavarande kontroll. Skulle kontrollen bli till avsedd nytta, bleve den mycket arbetskrävande. I ytterst få fall

torde nämligen skattskyldiga med preliminär A-skatt, vilka hade en behållen förmögenhet under skattepliktsgränsen, deklarerera sina förmögenhetstillgångar.

Landsorganisationen ifrågasatte, huruvida taxeringsnämnderna skulle kunna gå i land med de nya arbetsuppgifterna utan att eftersätta andra mera angelägna uppgifter. Den risken funnes, att vad som samhällsekonomiskt kunde vinnas genom ett ökat individuellt sparande till följd av premieringen, ginge förlorat genom att skattemyndigheterna ej kunde ägna det ordinarie granskningsarbetet tillräcklig omsorg.

Länsstyrelsen i Jönköpings län ansåg den tilltänkta kontrollapparaten vara behäftad med vissa svagheter. Den kontroll över faktiskt nysparande, som taxeringsnämnderna enligt förslaget skulle utöva, förutsatte nämligen långt större tillförlitlighet i de förmögenhetsuppgifter, som skulle lämnas i vederbörliga deklarationer, än den dylika uppgifter plägade ha. Antingen måste kontrollen göras effektivare än utredningsmannen förutsatt, något som icke vore påkallat ur taxeringskontrollsynpunkt, eller också finge man utsätta sig för risken av en betydande uppluckring av skattemoralen.

Länsstyrelsen i Östergötlands län vände sig mot ett uttalande i promemorian, att granskningen i allmänhet skulle kunna göras schablonmässig. Enligt länsstyrelsens uppfattning borde kravet på effektivitet i kontrollen icke eftersättas. Härav följde, att beskattningsmyndigheternas medverkan komme att bli mera betungande än utredningsmannen förutsatt. Länsstyrelsen erinrade även om att utvecklingen under senare tider alltmer gått i den riktningen, att taxeringsmyndigheterna belastades med göromål, som tidigare ansetts ej tillhöra deras verksamhetsområde.

Länsstyrelsen i Västerbottens län uttalade, att det funnes anledning förmoda, att kontrollen i allmänhet icke komme att kunna inskränkas till att vara enbart formell och siffermässig. Man finge nog tvärtom antaga, att taxeringsnämnderna icke vore sinnade att lämna ett yrkande om avdrag, vilket kunde medföra ett skattebortfall å 200 kronor, utan en mera ingående prövning, samtidigt som man ägnade yrkanden om avdrag med betydligt mindre inverkan på skatterna ingående undersökningar och utredningar.

Däremot sade sig *länsstyrelsen i Malmöhus län* dela utredningsmannens uppfattning i detta hänseende. Taxeringsmyndigheternas granskning borde alltså icke vara alltför ingående. Den erforderliga granskningen av deklARATIONERNAS förmögenhetsuppgifter torde endast i ringa omfattning behöva medföra en ökad arbetsbörda för taxeringsnämnderna, eftersom en sådan granskning närmast vore ett led i nämndernas normala verksamhet.

Utredningsmannens förslag, att arbetsgivarna skulle obligatoriskt lämna sin medverkan vid insättandet på sparkonto av de sparade lönebeloppen, mötte kraftiga gensagor, icke endast från de organisationer, vilka kan sägas representera arbetsgivarsidan, utan även från annat håll.

Sveriges köpmannaförbund uttalade, att förslaget i denna del vore ägnat att väcka starka betänkligheter. Genom att sparpremieringen samordnats

med källskatteuppbörden komme enligt förslaget ett flertal nya arbetsuppgifter att åläggas arbetsgivarna. Dessa nya uppgifter funne förbundet vara orimliga. Förbundet såge sig även föranlåtet att betvivla, att mindre arbetsgivare ägde tid, förutsättningar eller resurser att minutiöst uppfylla samtliga de skyldigheter, som enligt förslaget skulle åvila dem.

De av *Sveriges industriförbund och Svenska bankföreningen utsedda delegerade* framhöll, att en lagstiftning enligt förslaget skulle medföra en väsentlig ökning av arbetsgivarnas redan i hög grad betungande arbete med skatteuppbörden. Det av arbetsgivare med ett större antal arbetare tillämpade redovisningssystemet skulle i många fall få omarbetas och en betydande ökning av kontorskostnaderna bli följd. Det torde därför för förslagets genomförande vara en förutsättning, att arbetsgivarens medverkan gjordes frivillig. Vidare borde systemet förenklas så att merarbetet och ansvaret för de arbetsgivare, som önskade lämna sin medverkan, väsentligt minskades.

1949 års uppbördssakkunniga sade sig med bekymmer se, hur uppbördsorganisationen i förslaget avsåges skola tagas i anspråk för ändamål, vilka vore uppbördsväsentet främmande. Det vore angeläget ur de synpunkter de sakkunniga hade att företräda, att arbetsgivarnas medverkan i uppbördsarbetet i första hand komme skatteuppbörden till godo. Jämväl *riksräkenskapsverket* framhöll liknande synpunkter.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län påpekade, att arbetsgivarna enligt förslaget skulle få sätta sig in i ett delvis nytt system för löneavdrag. Man kunde på goda grunder förmoda, att i många fall åtminstone till en början svårigheterna icke kunde övervinnas. Man finge därför räkna med att systemet, särskilt då det gällde mindre arbetsgivare, mången gång icke komme att fungera tillfredsställande förrän vid slutet av sparåret. Detta tillika med de ökade arbetsuppgifterna för arbetsgivarna åstadkomme tvekan hos länsstyrelsen mot förslagets genomförande i stort sett. Endast mycket vägande statsfinansiella skäl syntes böra leda till att det likväl genomfördes.

Å andra sidan framhölls i vissa yttranden, att för förslagets genomförande arbetsgivarnas obligatoriska medverkan vore oundgängligen nödvändig. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* ansåg förslaget i denna del vara väl genomtänkt och motiverat. Icke heller *länsstyrelsen i Malmöhus län* hade något att invända mot förslaget i denna del. Det torde kunna hävdas, framhöll länsstyrelsen, att arbetsgivarens medverkan innebure en god personalvårdande insats helt i linje med de frivilliga åtaganden, som arbetsgivarna ansett sig ur företagssynpunkt böra underkasta sig.

Som jag förut framhållit framlades i flera remissyttranden över 1951 års promemoria förslag till en annan lösning av skattepremieringens tekniska utformning än den som utredningsmannen föreslagit.

Jag skall i korthet redogöra för huvuddragen av dessa förslag.

Till en början bör därvid framhållas, att förslagen i allmänhet syftade till att befria arbetsgivarna från den föreslagna ovillkorliga skyldigheten att medverka vid sparandet och skattepremieringen eller att avsevärt begränsa denna medverkan. För att nå detta mål valde man i förslagen vanligen utvägen att låta spararen i ökad omfattning själv vara verksam och att låta en del av det arbete, som arbetsgivaren enligt utredningsmannens förslag hade att utföra, i stället utföras av bank eller annan penninginrättning.

Av de särskilda förslagen skall jag först redogöra för det, som framlades i det av delegerade för *Sveriges industriförbund* och *Svenska bankföreningen* avgivna yttrandet. Enligt detta förslag skulle den som ville komma i åtnjutande av den föreslagna skattelättnaden själv insätta sparmedlen på en »skattesparräkning» hos kreditinrättning. Denna utfärdade omedelbart ett kvitto på beloppet å ett särskilt formulär i två delar, vari angåves vederbörliga uppgifter för insättarens identifiering. Därest insättaren vore anställd hos en sådan arbetsgivare, som förklarat sig villig medverka vid premieringen, kunde insättaren, om han så önskade, överlämna den ena delen av nämnda kvitto till arbetsgivaren. Denne skulle då minska insättarens avdrag för källskatt på sätt som utredningsmannen föreslagit. De till arbetsgivaren överlämnade kvittona skulle återställas till arbetstagaren efter den sista skatteinbetalningen för året. Kvittona skulle insättaren bifoga sin självdeklaration till styrkande av rätten till skattelättnad. Prövningen härav skedde i vanlig ordning hos taxeringsmyndigheterna, vilka sålunda erhållit alla för kontrollen erforderliga handlingar. Systemet hade den fördelen, att det kunde tillämpas beträffande alla skattskyldiga. Den som icke önskade förete sina insättningskvitton för arbetsgivaren kunde underlåta detta, ehuru han då icke kunde få skattelättnaden förrän i samband med den slutliga skatten. Detta bleve även förhållandet beträffande sådana skattskyldiga, för vilka löneavdrag icke skedde eller vilka vore anställda hos arbetsgivare, som icke förklarat sig villig att medverka vid skattsparandet. En ytterligare fördel vore, att ränta på det insatta beloppet började utgå omedelbart från insättningen. Vidare vunnes, att arbetsgivarens besvär och ansvar bleve väsentligt mindre än enligt utredningsmannens förslag, att skatteuppbörden vid postkontor och banker etc. icke bleve extra belastad och att arbetet för postverket med distribuering av sparbelopp helt undvekes. — Någon anledning att antaga, att insättningarna å skattsparkonto skulle bli mindre än enligt utredningsmannens förslag, föreläge icke. För vissa löntagare kunde visserligen den omständigheten, att sparbeloppet innehölls av arbetsgivaren, måhända verka sparfrämjande, men beträffande andra kunde motsatsen antagas bli fallet, exempelvis av den anledningen, att löntagaren icke önskade bringa sparandet till arbetsgivarens kännedom.

Ett liknande förslag framfördes av *Svenska jordbrukskreditkassan*. Enligt detta skulle dock arbetsgivaren vara skyldig att efter framställning minska källskatteavdragen.

Svenska sparbanksföreningens förslag till lösning av hithörande problem skilde sig från de nu refererade främst däri, att premien skulle gottskrivas

spararen icke på skattsedeln utan direkt på sparkontot. Även enligt detta förslag skulle spararen själv insätta sparbeloppet hos kreditinrättning. Utöver det insatta beloppet skulle emellertid kreditinrättningen tillgodoföra honom en premie med 25 procent av samma belopp, detta dock endast s. a. s. villkorligt under förutsättning att skatteavkortning beviljades. Avdrag för källskatt verkställdes i vanlig ordning av arbetsgivaren. Varje månad insände kreditinrättningen till vederbörande myndighet en räkning å premiebeloppet, åtföljd av de uppgifter som kunde erfordras för identifieringen av insättaren. Beloppet överfördes snarast möjligt till sparinrättningen. Den därefter följande kontrollen kunde ske i den ordning utredningsmannen tänkt sig. Om skatteavkortning beviljades, behövde något särskilt meddelande härom icke sändas till kreditinrättningen. Avsloges däremot sådant yrkande helt eller delvis, skulle sparinrättningen underrättas härom; denna hade då att återställa motsvarande premiebelopp. — Enligt sparbanksföreningens åsikt vore dess förslag förenat med åtskilliga fördelar. Spararen kunde själv sköta sitt sparande. Medlen komme snabbt till förräntning. Sparmedlen stannade inom spararens synfält och behövde icke passera genom hela det statliga redovisningsförfarandet. Den psykologiska effekten av skattelättnaden bleve väl så stark som enligt utredningsmannens förslag, bl. a. därför att spararen omedelbart finge premien s. a. s. mera påtagligt i sin ägo. Ytterligare vunne man den fördelen, att annat regelbundet sparande såsom sparklubbssparande och lönsparande kunde ske parallellt med det premierade sparandet. Vidare befriades arbetsgivarna från uppgiften att omhänderhava sparandet. Slutligen vore att beakta, att systemet vore användbart även för andra småsparare än löntagare.

Svenska försäkringsbolags riksförbund utformade likaledes ett förslag avseende det tekniska förfarandet. Förbundet utgick därvid från att det för en sparpremiering i form av eftergift å skatt icke vore nödvändigt, att spararen tillgodofördes skatteeftergiften hos arbetsgivaren. För spararen vore det likgiltigt, om nedsättningen av skatten tillgodofördes honom hos arbetsgivaren eller hos kreditinrättningen. För arbetsgivarna och sparinstitutet samt för taxerings- och uppbördsmyndigheterna skulle det emellertid innebära en förenkling, om skattepremieringen tillgodofördes hos kreditinrättningen och icke hos arbetsgivaren. Eftersom skattelättnaden ginge förlorad, i den mån spararen i förtid toge i anspråk det på skattsparkonto insatta beloppet, vore det vidare ur spararens synpunkt likgiltigt, om detta konto gottskreves skattepremieringen omedelbart vid spartillfället eller först när premien finge lyftas. Kunde överföringen ske först vid sistnämnda tidpunkt, innebure detta en förenkling. Skattepremieringen borde med hänsyn till det anförda givas i form av skatterestitution genom sparinstitutet. Eftersom det stora flertalet sparare redan hade konton hos sparinstitutet borde det icke krävas, att det premierade sparandet skulle ske på speciella konton. Spararen skulle vidare kunna använda sig av ett eller flera sparinstitut efter eget val. I sin självdeklaration för sparåret skulle han i särskild bilaga uppgiva de sparposter, för vilka han yrkade skattelättnad. Å taxerings-

myndigheterna skulle det ankomma att pröva, huru stor restitution av skatten som kunde medgivas spararen, under förutsättning att sparmedlen icke toges i anspråk före den fastställda tidpunkten. Storleken av detta restitutionsbelopp angåves på ett särskilt bevis, som tillställdes spararen. Denne hade att bevara restitutionsbeviset och i sinom tid förete det hos vederbörande sparinstitut. Sparinstitutet skulle bekräfta på beviset, att sparvillkoren uppfyllts, och sedan spararen fått sådan bekräftelse, eventuellt från flera berörda sparinstitut, kunde han hos något av dem lyfta den honom tillkommande skatterestitutionen. Den kreditinrättning, som gottgjort spararen skatterestitutionen, hade sedan att hos riksgäldskontoret mot överlämnande av beviset lyfta därå angivet belopp. — Förbundet menade ytterligare, att det icke borde krävas viss tids spärning av sparmedlen som villkor för rätt till restitution — en sådan spärning förmodades i hög grad motverka allmänhetens intresse för sparandet — ävensom att det icke vore någon olägenhet, att, i motsats till vad utredningsmannen föreslagit, olika räntesatser tillämpades för skilda här berörda sparkonton.

Även riksskattenämnden, sparbanksinspektionen samt länsstyrelserna i Kalmar och Hallands län framlade förslag till annan utformning av premieringen. Då dessa förslag i många avseenden påminde om de nyss berörda systemen, torde det dock icke vara nödvändigt att här närmare beröra dem.

I detta sammanhang vill jag slutligen omnämna ännu ett förslag till sparpremiering, vilket framlades i *en från Svenska sparbanksföreningen inkommen, den 31 januari 1952 daterad skrivelse*. Detta förslag innebar, att banksparande skulle på lämpligt sätt jämföras med försäkringsparande i fråga om avdragsgillhet vid inkomsttaxeringen. Fysisk person skulle sålunda få åtnjuta avdrag, maximalt med 400 kronor, för ökning av tillgodohavande på motboks- eller sparklubbsräkning i sparbank och i postsparbanken, på sparkasseräkning i affärsbank och jordbrukskassa samt på Kooperativa förbundet och HSB:s sparkasseräkningar. Om man ville söka förhindra, att denna avdragsrätt utnyttjades på så sätt, att sparmedel insattes kort före ett årsskifte och uttoges strax efter detsamma, kunde man tänka sig en spärrestämmelse av innebörd, att de berörda banktillgodohavandena vid ett års slut i detta avseende icke finge beräknas till högre belopp än t. ex. 50 gånger motsvarande ränteinkomst under året. Den föreslagna avdragsrätten antoges ej komma att medföra någon väsentlig ökning av taxeringsmyndigheternas arbetsbörda. Ökningen av bankmedlen skulle, liksom försäkringsavdraget f. n., icke behöva kontrolleras annat än stickprovsvis, och taxeringsmyndigheterna hade vid deklara-tionsgranskningen som regel föregående års deklara-tioner tillgängliga.

Departementschefen

De allra flesta är väl ense om att en ökning på bred front av det enskilda sparandet skulle vara av stor betydelse som ett led i strävandena att stärka stabiliteten i vårt ekonomiska liv. Inte minst gäller detta i dagens ekonomiska läge. För att man skall nå fram till denna ökning av sparandet måste olika åtgärder prövas, med verkan såväl på längre som på kortare sikt. En sådan åtgärd, som — enligt vad jag tidigare har nämnt — vid skilda tillfällen har tagits upp till diskussion, är en särskild statlig stimulering av det enskilda sparandet. Givetvis låter sig en dylik i och för sig väl infogas i detta sammanhang. Det kan naturligtvis frågas, om det är möjligt att vinna några påtagliga fördelar på denna väg. En del av dem, som hade att yttra sig över 1951 års promemorieförslag i ämnet, betvivlade detta. De satte i fråga, om allmänhetens sparande lät sig på kort sikt nämnvärt påverkas av åtgärder som de då föreslagna. Tveksamhet kom följaktligen till synes vid bedömningen om det extra nysparande, vartill premieringen skulle stimulera, kunde väntas bli stort nog för att uppväga statens kostnader. Det hävdades därtill från några håll, att kortsiktsåtgärder närmast vore direkt till skada. De komme att motverka intresset för det normala sparandet och rubba balansen mellan olika sparformer. Och uppenbarligen måste man ge dessa kritiker rätt i så måtto, att man kan säga, att det icke är möjligt att prestera förhandsbevis för att man med en premiering verkligen skall uppnå en effekt tillräckligt kraftig för att rationellt motivera åtgärden. Man kan därför icke undgå att hysa en viss tvekan om lämpligheten att genomföra ett premieringsförfarande av nu avsett slag. Å andra sidan torde emellertid, om sparpremieringen konstrueras i en ur teknisk synpunkt ändamålsenlig form, enligt min mening icke några större nackdelar kunna följa av en sådan åtgärd. Tillämpningstiden för en sådan anordning bör emellertid till en början begränsas till innevarande och nästa år. På grundval av de erfarenheter som därvid vinnas får bedömas vad som därefter bör företagas. Jag anser mig sålunda i princip höra förorda, att staten under en begränsad tid främjar visst nysparande genom en på lämpligt sätt anordnad premiering.

Det vitsordades i flera remissuttalanden över 1951 års promemoria, att en premiering av sparandet enligt de linjer, som uppdragits i promemorian, skulle vara tekniskt väl genomförbar. Jämsides härmed riktades det dock i avsevärd utsträckning kritik mot den belastning av främst arbetsgivare och taxeringsnämnder, som en lagstiftning enligt förslaget skulle få till följd. Vad angår arbetsgivarna pekades det på att redan deras arbete med skatteuppbörden vore betungande. Också taxeringsorganisationen vore synnerligen arbetstyngd. Dess föreslagna medverkan vid sparpremieringen kunde befaras bli till men för dess centrala och mera angelägna uppgifter. Till detta komme, att den avsedda kontrollen av att endast nysparande premierades knappast kunde bli fullt effektiv.

För den sålunda framförda kritiken mot det 1951 föreslagna systemets administrativa komplikationer föreligger enligt min mening visst fog. Bl. a. med tanke på den provisoriska karaktären hos de planerade åtgärderna är det av betydelse, att administrationsapparaten icke göres vidlyftigare än som är nödvändigt, liksom att de anlitade organen icke tvingas att åsidosätta permanenta och för det allmänna väsentliga uppgifter.

De invändningar, som då gjordes mot att premieringen skulle anknytas till beskattningen — att med andra ord premien skulle få formen av en skattenedsättning — synes mig likaledes förtjäna beaktande. Från andra håll betecknades visserligen, i anslutning till promemorieförslaget, skattelättnaden som den psykologiskt effektivaste premieringsmetoden. Det kan heller icke bestridas, att en sparpremiering i form av minskning av källskatteavdraget kan ha utsikter att åstadkomma resultat. Det är dock icke givet, att en lämpligt ordnad kontantpremiering blir mindre effektiv. Om sålunda intet bestämt kan sägas om den ena eller andra formens företräde från denna synpunkt, synes emellertid vissa principiella synpunkter böra fälla utslaget till förmån för linjen med kontantbidrag. Att bereda skattelättnad för viss form av sparande står i mindre god överensstämmelse med principerna för vår skattelagstiftning. Enstaka avsteg har gjorts från dessa principer, såsom när det gäller avdraget för försäkringspremier. Detta är dock knappast skäl nog att nu göra ytterligare avsteg för syften, som måhända i samma mån kan tillgodoses på annat sätt.

Av vad jag har sagt lär framgå, att den sparpremiering som jag förordar inte i alla delar bör utformas efter de riktlinjer, som drogs upp i 1951 års promemoria. Den kritik, som framfördes under remissbehandlingen av promemorian, liksom de alternativa förslag som från vissa håll samtidigt framlades, inrymde i flera avseenden uppslag och synpunkter som nu bör beaktas. Från dessa utgångspunkter har inom finansdepartementet utarbetats förslag till kontantpremiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956.

Närmast kommer jag att lämna en redogörelse för det huvudsakliga i det sålunda utarbetade förslaget.

Det sparande, som enligt förslaget kan premieras, skall ha formen av insättningar under år 1955 eller 1956 på särskilt upplagda konton i bank. Insättningarna ombesörjs av spararen själv. Vid insättning krediteras spararen preliminärt en sparpremie, som avses skola utgå med 20 procent av 1955 års och 15 procent av 1956 års sparbelopp. Högst 1 000 kronors sparande per år skall kunna komma i fråga till premiering. Vid utgången av år 1960 tillfaller premien slutligt spararen, under förutsättning att sparbeloppet fortfarande inestår å kontot. De inestående medlen skall icke vara spärrade. Men vid uttag före år 1961 går spararen miste om sparpremien för det uttagna beloppet. Endast sparpremie, som definitivt tillfallit spararen, utbetalas av statsverket till vederbörande bank. Som konsekvens här-

av gottgör banken icke ränta på *preliminärt* gottskrivna premier utan endast på det av spararen själv insatta beloppet. Sparpremie skall icke vara skattepliktig inkomst.

För rätt till sparpremie skall krävas, utöver vad som nyss sagts, att spararens taxerade inkomst under sparåret enligt förordningen om statlig inkomstskatt, vid sambeskattning tillhopa med makens, uppgår till minst 1 200 kronor och att spararen — om han är gift makarna tillsammans — under samma år ökar sina sammanlagda banktillgodohavanden minst med sparbeloppet. Kontrollen över att så är fallet skall ankomma på taxeringsnämnderna. Fördenskull skall spararen, samtidigt med att han avlämnar självdeklaration för sparåret, göra en särskild anmälan till taxeringsnämnden. Sedan denna funnit, att de angivna kraven är fyllda, lämnas meddelande härom till vederbörande bank. För konto, beträffande vilket sådant meddelande icke ingått, åtnjutes ingen sparpremie.

Efter denna översiktliga redogörelse skall jag närmare beröra vissa särskilda punkter i förslaget.

Vad först angår frågan, vilka sparformer som skall premieras, valde utredningsmannen 1951 att låta de föreslagna åtgärderna avse i huvudsak endast banksparandet. Det har häremot invänts, att andra sparformer, icke minst det ekonomiskt viktiga försäkringssparandet, vore lika förtjänta av premiering. Invändningarna kan icke utan vidare avvisas. Frågan sammanhänger dock i viss mån med hur man vill begränsa premieringen i tiden och till beloppet. Dras gränserna tills vidare tämligen snävt i dessa avseenden, minskas risken för ogynnsam inverkan på andra sparformer. Tekniskt skulle det vara en svårlöslig uppgift att utsträcka premieringen till allt sparande; det betydelsefulla kravet på enkelhet i tillämpningen skulle vid en utsträckning bli svårt att tillgodose.

I fråga om försäkringssparandet skulle en premiering måhända visserligen lättare låta sig anordna. Jag vill emellertid erinra om att denna form av sparande redan är premierad genom det avdrag för kapitalförsäkringsm. fl. premier, som får åtnjutas vid taxeringen. Det försäkringssparande, som kan vara att påräkna från det stora flertalets sida, torde oftast rymmas inom det sålunda medgivna avdraget. Försäkringssparandet får dessutom i mindre grad än banksparandet antagas vara känsligt för en tillfällig stimulans.

Jag förordar sålunda, att premieringen begränsas till banksparandet. Bl. a. med hänsyn till den form för sparkontoinsättningar jag föreslår finner jag för närvarande icke tillräckliga skäl föreligga att låta premieringen omfatta också sparkonton för obligationsköp hos riksgäldskontoret. Däremot bör sparkonto kunna uppläggas även hos centralkassa för jordbrukskredit. Det kunde ifrågasättas att inbegripa även KF:s och HSB:s sparkassor. Det är emellertid att märka, att dessa kassors rörelse, om än tämligen omfattande, icke avser inlåning från allmänheten utan från organisationernas medlemmar. Därtill kommer, att dessa sparinstitut, även om

missbruk från deras sida icke skulle kunna befaras, icke är anknutna till det offentliga på samma sätt som bankerna, vilka är underkastade särskild inspektion. Med hänsyn härtill torde kretsen av de sparinstitut, som skall kunna medverka vid premieringen, icke lämpligen böra utvidgas till att omfatta även de nu nämnda eller andra med liknande sparverksamhet.

Det må framhållas, att premieringen givetvis skall kunna komma även sådant organiserat banksparande som exempelvis sparklubbssparande och lönsparande till godo, i den mån de uppställda villkoren fylls.

Vad beträffar arbetsgivarnas medverkan vid sparandet torde de skäl överväga, som tala mot en obligatorisk sådan. Enligt min mening bör den föreslagna sparpremieringen icke begränsas till löntagare utan kunna komma alla till godo. Genom att man icke gör arbetsgivarnas medverkan obligatorisk vinner man den fördelen, att i princip ett enhetligt system kan genomföras för alla sparare.

Även om jag sålunda föreslår, att spararen principiellt själv skall ombesörja insättningar av sparmedel, är det givet, att en medverkan från arbetsgivarens sida är värdefull, där den kan åstadkommas på frivillighetens väg. Sådan medverkan har förekommit och förekommer vid andra former av sparande.

Det system som jag skisserat innebär vissa avvikelser från 1951 års förslag beträffande förhållandet mellan spararen och banken. Jag avser här frågorna om i vad mån sparmedlen skall vara spärrade och om vilken räntesats som skall gälla för dessa medel.

I den förra frågan föreslogs i promemorian, att uttag från sparkonto under de två första åren efter sparåret skulle få ske endast i vissa extraordinära situationer. Det har invänts, att en sådan spärrning måhända icke vore psykologiskt lämplig; att den avskräckte potentiella sparare kunde betyda mer från allmän synpunkt än att den hindrade förbrukning av sparmedel. Jag anser, att denna invändning förtjänar beaktande. Utan spärrning blir visserligen uttagen fler. Men det synes rimligt att antaga, att en sparare, som avsett att få sitt sparande premierat, i allmänhet icke i oträngt mål gör uttag från sitt sparkonto och därmed mister sin rätt till sparpremie. Enligt min mening talar övervägande skäl mot särskilda bestämmelser om spärrning av sparkontomedlen. Detta utesluter dock inte, att det kan vara lämpligt, att bankerna i fråga om premiesparandet normalt tillämpar en viss uppsägningstid. Härigenom kan motverkas, att premiesparkontona i onödan utnyttjas för utpräglat kortfristigt sparande. För sparbankernas del ligger det härvid nära till hands, att de tillämpar den i reglementena bestämda uppsägningstiden, som lagenligt skall vara minst en månad. En liknande uppsägningstid torde vara lämplig också för övriga berörda kreditinstitut. I särskilda fall bör givetvis efter prövning uttag kunna få ske utan föregående uppsägning.

I den andra nyssnämnda frågan, om räntesatsen för sparmedlen, inne-

bar 1951 års förslag, att ränta skulle utgå enligt den vid varje tillfälle gällande högsta inlåningsräntan i sparbank. Bakgrunden till förslaget var bl. a., att postsparbankens och, vad angår sparkasseräkning, affärsbankernas högsta inlåningsränta är en halv procent lägre än flertalet sparbankers; en enhetlig räntesats sades vara nödvändig från propagandasynpunkt. Att den högsta inlåningsräntan gjordes till norm motiverades med att bankernas kostnader för sparkontomedel bleve särskilt låga. Dels komme nämligen hela sparbeloppet att insättas på en gång, genom postverkets förmedling, och dels skulle, som nyss nämnts, medlen vara spärrade under viss tid. Med den uppläggning jag föreslår bortfaller dessa argument för en standardisering uppåt av räntenivån. I och för sig vore det väl icke otänkbart att det oaktat föreskriva en räntesats i nivå med den högsta förekommande sparbanksräntan. Enligt min mening är emellertid en dylik föreskrift knappast av behovet påkallad. Med hänsyn bl. a. till vad Svenska bankföreningen anfört i sitt yttrande över 1951 års förslag torde det icke vara uteslutet, att den högsta sparbanksräntan kommer att bli normgivande, även om detta icke särskilt föreskrives. Olägenheterna av att icke alla medverkande banker skulle tillämpa en och samma räntesats torde för övrigt icke vara av sådan art, att det i författningssväg bör uppställas krav på dylik likformighet. Däremot bör det lämpligen stadgas, att envar bank skall vara skyldig att för det premierade sparandet tillämpa *sin* högsta inlåningsränta. Till en del fyller ett dylikt stadgande samma uppgift som det av 1951 års utredning föreslagna.

I anslutning härtill vill jag något beröra spørsmålet, om särskilda konton hos bankerna obligatoriskt bör uppläggas för premiesparandet. I den mån detta sparande, bortsett från premieringen, likställes med annat sparande — insättning ombesörjes av spararen själv, medlen förblir disponibla, vanlig ränta tillämpas — kan behovet av sådana särskilda konton uppenbarligen diskuteras. Det är dock sannolikt, att det spelar en viss roll från propagandasynpunkt, att det premierade sparandet koncentreras till särskilda konton. Från vissa synpunkter torde det också tekniskt bli enklare, åtminstone om sparpremien skall krediteras i samband med insättningen, en fråga som jag senare återkommer till. Det må vidare nämnas, att bankorganisationerna i sina förslag 1951 till alternativa lösningar icke räknade med annat än att särskilda konton skulle uppläggas. Enligt min uppfattning bör med hänsyn till det sagda en författning i ämnet innehålla föreskrift av denna innebörd. Kontona i fråga bör lämpligen benämnas premiesparkonton. Vad angår organiserat lönsparande och sparklubbssparande kan det måhända vara ändamålsenligt, att sparandet sker i vanlig ordning under året och det för premiering avsedda sparbeloppet först i slutet av året överföres till premiesparkonto. Beträffande lönsparandet kan det kanske i viss utsträckning visa sig möjligt att låta redan upplagda konton fungera som premiesparkonton.

I förenklingssyfte bör vidare föreskrivas, att en och samma person icke får premieras för mer än ett premiesparkonto varje år. Av samma skäl bör, när banken så bestämmer, insättningar på och uttag från premiesparkonto få ske endast i helt tiotal kronor.

I fråga om formen för premieringen har på åtskilliga håll ansetts, att skattelättnad skulle vara att föredraga framför kontantbidrag. Som jag i det föregående utvecklat kan emellertid vissa principiella skäl anföras mot skattelättnadslinjen. Därutöver är det att märka, att valet mellan de båda premieringsformerna påverkas av hur systemet i övrigt bygges upp. Anlitas arbetsgivarnas medverkan, kan en premiering i form av skattelättnad komma spararen till godo redan på källskattestadiet, med andra ord i direkt samband med sparandet. En skattelättnad utan arbetsgivarnas medverkan skulle däremot svårigen kunna komma till synes förrän på slutskattedebetsedeln, alltså ett å två år efter tidpunkten för sparandet.

Det har betonats att det psykologiskt sett är av vikt, att premieringen kommer till uttryck redan vid spartillfället. Vid ett system, som icke bygger på arbetsgivarnas medverkan, har alltså från denna synpunkt kontantpremiering försteget, om premien tillfaller spararen omedelbart vid insättningen på sparkontot. Tekniskt skulle det inte vara uteslutet att i sådant syfte successivt med sparandet insätta kontanta premier på sparkontona; vid förtidsuttag av sparmedlen skulle premierna i så fall återgå till staten. Den sålunda skisserade ordningen har dock den olägenheten, att det måste bli en omständlig redovisning och återredovisning av sparpremier mellan statsverket och bankerna, i varje fall om sparmedlen icke skall vara spärrade.

Denna olägenhet lär dock vara möjlig att undvika. Eftersom det är avsett, att sparpremierna icke skall kunna utbetalas till spararna, förrän den bestämda kvalifikationstiden gått till ända, har bankerna dessförinnan intet behov av att få premiebeloppen utanordnade från statsverket. Spararen bör det oaktat vid insättningen kunna preliminärt krediteras vederbörlig sparpremie; i bankens räkenskaper kommer denna villkorliga skuld till spararen att motsvaras av en lika stor villkorlig fordran hos statsverket. Vid förtida uttag från sparkontot minskas på samma sätt spararens premietillgodohavande. Gottgjord ränta bör icke ifrågakomma för premiering. Av banktekniska skäl bör uttag i första hand anses avse insatt sparbelopp. Under år 1956 insatt belopp bör vid uttag, när spararen ej annat önskar, anses taget i anspråk framför under år 1955 insatt. Vid varje insättning och uttag torde anteckning om den på beloppet belöpande sparpremien böra göras i motboken eller motsvarande handling. Premiekreditering i samband med insättning bör göras så att det klart framgår, att den är endast villkorlig. Preliminärt gottskrivna sparpremier skall uppenbarligen icke beaktas vid tillämpningen av för bankerna gällande lagstadganden om inlåningsrätt och kassareserv.

Först vid kvalifikationstidens utgång bör banken äga att av statsverket rekvidrera premierna för de sparbelopp, som då fortfarande innestår på kontona. Av denna uppläggning följer givetvis, att ränta icke kommer att utgå å premiebeloppen, förrän från den dag de slutligt tillfallit spararen. Detta kan dock icke anses ha någon reell betydelse för spararen: för honom bör det vara likgiltigt, om han får en premie, som icke avkastar ränta, eller en premie, som avkastar ränta men i gengäld är i motsvarande mån lägre.

Rent tekniskt skulle det uppenbarligen vara ännu enklare att över huvud icke gottskriva sparpremien, förrän spararen vore berättigad att lyfta den. Genom en sådan ytterligare förenkling riskerade man dock att, som jag nyss nämnt, gå miste om åtskilligt i psykologisk effekt. Jag anser under sådana förhållanden, att kravet på enkelhet skäligen tillgodoses, om det föreskrives, att sparpremien krediteras preliminärt på sparkontot vid insättningen men icke utbetalas till banken förrän den får lyftas av spararen.

Det nu angivna systemet synes vara att föredraga framför skattelättnadslinjen också från den synpunkten, att det icke belastar budgeten redan under sparåret. Då premierna icke skall utbetalas förrän vid ett senare tillfälle, kommer det nysparande, som premieringen stimulerar till, att innebära en nettoökning av det totala sparandet under ifrågavarande år, något som självfallet är av vikt när man som här överväger åtgärder med sikte i första hand på de närmaste åren. Därmed vill jag icke förneka, att man från vissa synpunkter kan ha anledning att tveka inför att uppskjuta en utgift till en framtid, vars möjligheter endast föga låter sig överblickas. Om så skulle befinnas önskvärt, kan man givetvis fördela den formella belastningen på flera år genom anslag på budgeten.

Härefter torde få upptagas frågan om premiens storlek och vissa andra frågor i anslutning därtill.

Fasta utgångspunkter saknas för bedömningen, hur stor premien bör vara och vilka villkor som i övrigt bör uppställas. Man är här hänvisad till antaganden och uppskattningar. Å ena sidan har man att beakta, att premien skall vara stor nog för att kunna tänkas verkligen stimulera sparandet. Å andra sidan bör det tillses, att statsverkets kostnader hålls inom en rimlig ram.

Det är vidare givet, att premiens storlek hänger nära samman med kvalifikationstidens längd. Om sparmedlen måste stå inne t. ex. fem år för att ge rätt till premie, bör premien rimligtvis vara högre än om spararens väntetid begränsas till tre eller fyra år. Enligt min mening kan det vad gäller denna kvalifikationstid propagandamässigt vara till en viss fördel, att premiesparandet kan få formen av ett målsparande, att m. a. o. hela det premierade sparbeloppet, både 1955 och 1956 års, på en gång kan ställas till spararens förfogande. Det synes mig därför lämpligt, att för båda åren rätten till sparpremie blir definitiv, när sparbeloppet fortfarande står inne vid 1960 års utgång. Det innebär sålunda i sin tur, att det bör ges en högre premie för 1955 års sparande än för 1956 års. Efter olika överväganden har jag ansett mig böra föreslå, att premien bestäms till 20 procent av sparbeloppet för 1955 och 15 procent av sparbeloppet för 1956. En sådan differentiering kan måhända också i någon mån stärka en önskvärd snabb effekt av premieringen.

Vidare förordar jag, att premie utgår för ett årligt sparbelopp av högst 1 000 kronor för varje sparare. Med detta maximum bör det finnas gott utrymme för en ökning av det stora flertalets banksparande. Av statsfinan-

siella skäl kan därtill ett högre maximum knappast komma i fråga, särskilt som jag — enligt vad jag i det följande kommer att utveckla — ansett mig icke böra föreslå en genomgående kontroll av att sparkontoinsättningar verkligen representerar nysparande.

De belopp, som utgår i form av sparpremie, bör icke hänföras till skattepliktig inkomst. Uttrycklig bestämmelse därom bör intagas i författningen. Att en blott preliminärt gottskriven sparpremie icke ingår i den skattepliktiga förmögenheten torde icke behöva särskilt föreskrivas. Jag vill i detta sammanhang också erinra om de möjligheter till skattefrihet för ränta på sparbelopp, som öppnats genom det av årets riksdag efter förslag i proposition nr 59 beslutade bottenavdraget från kapitalinkomst.

Sammanfattningsvis föreslår jag sålunda i de senast berörda avseendena, att sparpremie skall utgå för belopp, som inestätt till utgången av år 1960, dock för högst 1 000 kronor årligen, att sparpremien skall utgöra 20 procent av sparbeloppet för år 1955 och 15 procent för år 1956 samt att den icke skall ha karaktär av skattepliktig inkomst. En sparpremie av denna storlek är, med hänsyn även till skattefriheten, liktydig med en tilläggsränta av fyra å fem procent per år. Denna förmån synes vara så pass väl tillagen, att den borde kunna få en påtagligt sparstimulerande verkan.

Vad härefter beträffar kravet på nysparande som villkor för rätt till sparpremie möttes, som jag tidigare nämnt, 1951 års förslag av många invändningar. Dessa innebar huvudsakligen, att kontrollen härutinnan skulle avsevärt tynga taxeringsnämnderna, i varje fall om den skulle bli någorlunda effektiv. Jag delar uppfattningen att det är synnerligen angeläget, att taxeringsorganisationen i möjligaste mån får koncentrera sig på vad som är dess huvuduppgifter. Av 1951 års utredning hävdades, att taxeringsorganisationens engagemang i sparpremieringen beträffande flertalet sparare skulle bli föga krävande. Det bör emellertid beaktas, att den form av kontroll som då föreslogs avsåg en premiering, som skulle omfatta blott löntagare. I promemorian påpekades att en kontroll i enlighet med förslaget merendels skulle bli komplicerad, om premieringen utsträcktes till de självständiga företagarna. Som jag framhållit förordar jag en sådan utsträckning. Icke minst med hänsyn härtill har jag ansett det icke lämpligt att anordna en detaljkontroll av att sparkontoinsättningar härrör från nysparande.

I och för sig kunde det sättas i fråga, om icke kravet på nysparande helt kunde utgå. Det kan sägas, att en premiering likväl skulle innebära en viss stimulans till nysparande och att det från vissa synpunkter skulle kunna tolereras, att en del äldre sparande samtidigt droge fördel av premieringen. Men mot en dylik uppläggning kan å andra sidan anföras, att den i förhållande till den antagliga effekten bleve betydligt kostsammare för statsverket. För alla som redan hade banktillgodohavanden bleve det den enklaste vägen till premiering att göra en överföring från ett konto till ett annat.

Då denna lösning sålunda näppeligen kan godtagas, återstår möjligheten att förenkla kontrollen av att nysparande föreligger. Svenska sparbanksföreningens förslag i dess tidigare refererade skrivelse den 31 januari 1952 synes därvid erbjuda en lämplig utgångspunkt. Enligt detta förslag skulle viss ökning av banktillgodohavanden premieras, oavsett förmögenhetsutvecklingen i övrigt. Jag finner en sådan begränsning, som i hög grad skulle minska taxeringsnämndernas belastning, i princip acceptabel. Den medför visserligen, att en person kan skaffa sig rätt till sparpremie bl. a. genom att realisera t. ex. värdepapper eller lösören eller upptaga lån för ändamålet. Enligt min mening bör dock risken för att premieringen skulle orsaka dylika transaktioner i större skala kunna betraktas som relativt liten.

Jag föreslår sålunda, att som villkor för rätt till sparpremie skall gälla, att spararen skall ha ökat sina sammanlagda tillgodohavanden hos banker och andra penninginrättningar minst med sparbeloppet. Det må påpekas, att med penninginrättningar här avses även andra än de, hos vilka premieparkonto får uppläggas.

Härjämte förordar jag att endast den, vars taxerade inkomst under sparåret enligt förordningen om statlig inkomstskatt uppgår till minst 1 200 kronor — beloppet anknyter till gränsen för deklarationsskyldighet — skall äga rätt till sparpremie. Utan denna spärr skulle en välbärgad person kunna bli flerdubbelt premierad genom att överflytta egna medel till sparkonton för minderåriga barn eller andra närstående utan egna inkomster, något som icke är avsett.

Äkta makar bör få upplägga var sitt premieparkonto, om den taxerade inkomsten för endera maken eller för makarna tillhopa uppgår till minst 1 200 kronor. Kravet på ökning av banktillgodohavanden minst med sparbeloppet bör gälla för makarna tillhopa. Härigenom förebyggs, att en överföring från den ene makens bankkonto till den andres ger rätt till sparpremie. I övrigt bör enligt min mening äkta makar behandlas som två av varandra oberoende sparare. I 1951 års promemoria föreslogs motsatsen: för makar tillhopa skulle sålunda bl. a. gälla samma sparbeloppsmaximum som för ensamstående sparare. Det har häremot invänts, att sambeskattningen icke borde få sträcka sina verkningar även till sparpremieringen. Det kan dessutom antagas, att det i viss mån skulle komplicera förfarandet att göra den ene makens premiering beroende av den andres. Vad jag föreslår innebär sålunda, att vardera maken skall kunna premieras för ett sparande av 1 000 kronor, om den taxerade inkomsten för någon av makarna eller för dem båda tillsammans uppgår till minst 1 200 kronor och därjämte deras sammanlagda banktillgodohavanden har ökat med 2 000 kronor eller mer.

När det gäller det närmare förfarandet hos taxeringsnämnderna är det av betydelse, att möjligheterna till förenklingar även i detaljerna tas tillvara.

På taxeringsnämnderna kommer att falla kontrollen av att spararen vederbörligen har ökat sina banktillgodohavanden och att hans taxerade in-

komst uppgår till föreskrivet belopp. Genom taxeringsnämndernas medverkan förebygges, att en sparare premieras för flera sparkonton i olika banker. Det må här inskjutas, att det i och för sig skulle ha varit möjligt att anförtro de båda senare uppgifterna åt andra organ. Då dessa båda uppgifter emellertid torde kräva endast ett ringa mått av arbete och då för den återstående uppgiften, kontrollen av banktillgodohavandena, andra än taxeringsnämnderna icke med fördel kan komma i fråga, måste den nyss angivna lösningen anses vara den lämpligaste.

Den som vill erhålla sparpremie bör ha att anmäla detta, med uppgift om premiesparkonto och sparbelopp, samtidigt med att han avlämnar självdeklaration för sparåret. Gift sparare, som icke själv är deklarationsskyldig, bör foga sin anmälan vid makens deklaration. Rent tekniskt kan det i övrigt i fråga om anmälan förfaras på olika sätt. En möjlighet är, att motboken, när sådan användes, förses med genom perforering fränskiljbara blad, ett för varje sparår, på vilka noteras saldot på kontot, och att det avrivna bladet bifogas deklarationen som anmälan om premiesparandet. Även andra möjligheter kan emellertid övervägas. I riksskattenämndens deklarationsupplysningar och eventuellt också på själva deklarationsblanketten kan lämpligen tas in en erinran om vad premiespararen har att iaktta vad anmälan beträffar.

I fråga om ökningen av banktillgodohavanden torde taxeringsnämndens kontroll normalt kunna begränsas till en summarisk jämförelse mellan årets och föregående års deklaration. Även den senare står i allmänhet till nämndens förfogande i dess arbete. I de fall då föregående års deklaration inte utan omgång är tillgänglig, torde nämnden — om särskild anledning till närmare undersökning ej föreligger eller stickprovskontroll anses böra verkställas — få förutsätta att kravet på ökning av banktillgodohavandena är fyllt.

Om resultatet av sin prövning bör taxeringsnämnden ha att underrätta banken. Lämpligen kan beslutet antecknas på den inkomna anmälan, som därefter översändes till banken. De konton, för vilka beslut om bifall, helt eller delvis, inkommer till banken, blir s. a. s. auktoriserade och medför rätt till sparpremie.

Om en sparare skulle ha gjort anmälan om premie för flera konton, bör det konto, som upptar det högsta sparbeloppet, godkännas för premiering. Skulle äkta makar ha anmält var sitt konto för premiering men deras sammanlagda ökning av banktillgodohavanden vara mindre än summan av sparbeloppen, bör bristen avräknas i enlighet med vederbörandes egna önskemål.

De sparare, som kan komma i fråga för sparpremie men av förbiseende e. d. icke anmält sig för sådan hos taxeringsnämnden, torde böra ha möjlighet att i stället göra anmälan till prövningsnämnden. Anmälan bör dock, för att vinna beaktande, göras före utgången av året efter sparåret.

Har enligt meddelande från taxeringsnämnden rätt till sparpremie befunnits icke föreligga eller inkommer över huvud intet meddelande — i vilket

senare fall banken i god tid bör ha aviserat spararen -- bör preliminärt gottskrivna sparpremier för ifrågavarande sparår avföras från härav berörda konton hos bankerna.

Spararen bör ha rätt att anföra besvär över beslut som gått honom emot, med den begränsningen att kammarrätten bör bli högsta instans. Något nämnvärt behov av besvärsmått för representant för kronan eller av rätt för prövningsnämnderna att ex officio granska taxeringsnämndernas beslut i detta avseende torde däremot icke föreligga. Icke heller synes det erforderligt att meddela föreskrift om att ändring av taxeringen i förekommande fall skall föranleda motsvarande ändring av tidigare meddelade beslut om rätt till sparpremie. Ett beslut härvidlag bör med andra ord stå fast, i den mån icke spararen efter besvär vinner ändring i beslutet.

I fråga om de föreslagna premieringsbestämmelsernas ikraftträdande och giltighetstid vill jag framhålla, att de skäl som föranleder förslaget uppenbarligen gör det angeläget, att bestämmelserna träder i kraft utan dröjsmål. Premieringen bör sålunda till att börja med ta sikte på sparande under 1955. Vad sedan giltighetstiden beträffar bör såsom jag förut antytt den föreslagna anordningen betraktas som ett försök. Det är under sådana förhållanden icke lämpligt att redan nu utsträcka tillämpningstiden längre än två år. Om en fortsättning i en eller annan form bör följa får bli beroende av den ekonomiska utvecklingen och därjämte av de erfarenheter, som det föreslagna systemets tillämpning under åren 1955 och 1956 kan skänka.

Jag förordar alltså, att tills vidare endast sparande under åren 1955 och 1956 skall ifrågakomma för premiering.

För en uppskattning av statens kostnader för sparpremieringen saknar man praktiskt taget hållpunkter. 1951 års utredning betraktade synbarligen en årskostnad på uppåt 50 miljoner kronor som icke direkt osannolik. Det system för premieringen jag föreslår skiljer sig i flera avseenden från det då ifrågasatta; ändringarna är i stort sett ägnade att höja statsverkets kostnader. Till siffermässig belysning må nämnas, att mot exempelvis en miljon sparposter per år på i genomsnitt halva maximibeloppet, alltså ett totalt årsbelopp av 500 miljoner kronor, svarar ett sammanlagt premiebelopp av 100 miljoner kronor för år 1955 och 75 miljoner kronor för år 1956. För min del anser jag det emellertid knappast sannolikt, att premiesparandet skall kunna få denna omfattning. För 1955 inverkar det dessutom, att premieringen inte kommer att verka under mer än en del av året.

Då premierna såsom jag tidigare utvecklat avses skola utbetalas till bankerna först då de definitivt tillkommer vederbörande sparare, erfordras f. n. ingen medelsanvisning för ändamålet.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956*.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att nämnda förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Olle Lindberg